

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

JURIDISKĀ FAKULTĀTE

Valststiesību zinātņu katedra

BAKALaura DARBS

Tiesiska administratīvā akta atcelšana

Pilna laika klātienes nodaļas

3. kursa students

Elvijs Kalnkambers

ek10120

Zinātniskais konsultants

Dr.iur. Edvīns Danovskis

Rīga 2015

ANOTĀCIJA

Darba mērķis ir izpētīt Administratīvā procesa likuma 85.panta tvērumu un uzskatāmi parādīt, kā tas darbojas tiesiska administratīvā akta atcelšanas gadījumos, paralēli izpētot APL 10. pantā esošo tiesiskās paļāvības aizsardzības principu, un tā ietekmi uz tiesiska administratīvā akta atcelšanu.

Darba tēma tika izvēlēta, jo līdz šim tiesību doktrīnā APL 85. pants ir pētīts samērā maz. Ievērojamākais un plašākais ieskats par šo pantu ir aprakstīts APL komentāros.

Izvirzītie uzdevumi mērķa sasniegšanai ir, izpētīt tiesiskās noteiktības principu un tā saturu Eiropas Savienības tiesu praksē; analizēt Latvijas tiesu praksē paustās atziņas par tiesiskās noteiktības principa saturu un nozīmi lēmumu atcelšanā; analizēt kā iestādes savā rīcībā, ievērojot APL 85. pantu, atceļ izdotos administratīvos aktus, izpētot to argumentāciju, atšķirīgo nostāju un pieeju, personas tiesiskās paļāvības vērtēšanā;

Atslēgasvārdi: tiesiska administratīvā akta atcelšana, tiesiskās paļāvības aizsardzība, tiesiskās noteiktības princips, sabiedrības intereses, faktisko, tiesisko apstākļu maiņa

SUMMARY

The purpose is to explore the scope of Article 85 of the Administrative Procedure Law and demonstrate how it works when a public authority annuls a legal administrative act. In parallel, it is necessary to explore the protection of legitimate expectations and its impact on legal administrative act annulment.

The theme was chosen because so far in legal doctrine Article 85 has been studied relatively little. The most significant and widest insight on this article is described in commentary of Administrative Procedure Law.

The main objectives to achieve the purpose is to explore the principle of legal certainty in the European Union Law; analysis of Latvian court law to find out the content and meaning of legal certainty; to analyze how differs public authorities arguments, possession in administrative act annulment when they have to evaluate legal certainty.

Keywords: legal administrative act annulment, protection of legitimate expectations, the principle of legal certainty, public interest, the change of actual and legal circumstances

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
SUMMARY	3
SATURS.....	4
IEVADS	5
1. TIESISKĀS NOTEIKTĪBAS PRINCIPA SATURS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAS PRAKSĒ.....	7
1.1. <i>Res judicata</i> princips.....	10
1.2. Atpakaļejošā spēka aizliegums	11
1.3. Tiesiskās paļāvības aizsardzības princips	12
2. TIESISKĀS NOTEIKTĪBAS PRINCIPA NOZĪME, ATCEĻOT TIESISKU ADMINISTRATĪVO AKTU	15
2.1. APL 85. pantā ietvertie gadījumi, kad obligāti vērtējama personas tiesiskā paļāvība tiesiska, labvēlīga administratīvā akta atcelšanā.....	17
2.2. Zaudējumu atlīdzināšana, atceļot tiesisku, labvēlīgu administratīvo aktu.....	28
3. APL 85. PANTĀ IETVERTIE GADĪJUMI, KAD PERSONAS TIESISKĀ PAĻĀVĪBA NAV AIZSARGĀJAMA, BET IR VĒRTĒJAMA.....	31
3.1 Adresātam nelabvēlīga tiesiska administratīvā akta atcelšana.....	31
3.2. APL 85. panta otrās daļas 1. punkts.....	35
3.3. APL 85. panta otrās daļas 2. punkts.....	40
SECINĀJUMI	43
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	45

IEVADS

Darba pamatā tiek izpētīts Administratīvā procesa likuma 85. pants, vērtējot administratīvā akta atcelšanu katrā nodaļā atsevišķi, un ikvienā situācijā, mēģinot akcentēt tiesiskās paļāvības aizsardzību, atceļot administratīvo aktu. Šie atcelšanas gadījumi ir skatāmi kopsakarībā ar APL 10. pantā esošo tiesiskās noteiktības principu, kas ir atzīstams par vispārēju tiesību principu un pastāv ikvienā demokrātiskā, tiesiskā valstī. Autora ieskatā ir būtiski analizēt šo pantu, jo līdz šim tiesību doktrīnā APL 85. pants ir pētīts samērā maz. Ievērojamākais un plašākais ieskats par šo pantu ir aprakstīts APL komentāros. Pietam, tieši administratīvo aktu pieņemšana, atcelšana ir iestādes viens no pamatdarbiem.

Darba mērķis ir uzskatāmi parādīt, kā APL 85. pants aptver tiesiska administratīva akta atcelšanas gadījumus, un, kā tiesiskā paļāvība ietekmē administratīvā akta atcelšanu, vēršot uzmanību arī uz gadījumiem, kad administratīvā akta satura dēļ adresāta tiesiskās paļāvības aizsardzība netiek aizsargāta. Pastiprināta uzmanība tiek pievērsta sabiedrības interešu aizskārumam, kas ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem, jo, lai varētu atcelt adresātam izdoto tiesisko administratīvo aktu, tiesiskuma principam, jeb sabiedrības interesēm jābūt nozīmīgākām pār adresāta tiesiskās paļāvības aizsardzību.

Darba mērķa sasniegšanai tiek veikti sekojoši uzdevumi:

- 1) izpētīt tiesiskās noteiktības principu un tā saturu Eiropas Savienības tiesu praksē, kā arī salīdzināt doktrīnās paustos viedokļus attiecībā uz šī principa satura iedalījumu;
- 2) analizēt Latvijas tiesu praksē paustās atziņas par tiesiskās noteiktības principa saturu un nozīmi lēmumu atcelšanā;
- 3) analizēt kā tiesa un iestādes savā rīcībā, ievērojot APL 85. pantu, atceļ izdotos administratīvos aktus, izpētot to argumentāciju, atšķirīgo nostāju un pieeju, personas tiesiskās paļāvības vērtēšanā;
- 4) izpētīt kāda ir atšķirība starp sabiedrības interešu aizskārumu un gadījumus, kad aizskartas būtiskas intereses, noskaidrot kādu funkciju veic APL likuma 85. pantā ietvertie termiņi administratīvā akta atcelšanā;
- 5) ar tiesas spriedumiem un darba autora izveidotiem piemēriem, uzskatāmi parādīt tiesiskās paļāvības principa ietekmi administratīvā akta atcelšanā.

Darba uzdevumu veikšanai un mērķa izpildīšanai, autors savā darbā izmanto analītisko metodi - analizējot nacionālās tiesas argumentāciju personas pieteikumu noraidīšanā, pieņemšanā, atcelt lēmumu ar kuru pieņemts atcelt administratīvo aktu, kā arī iestāžu rīcību un

pamatojumus, attiecībā uz spēkā stājušos administratīvo aktu pārskatīšanu, salīdzinot tiesu spriedumos ietvertu argumentāciju, īpašu uzsvaru liekot uz pamatojumu leģitīma mērķa sasniegšanai, atceļot personai izdotu labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu, kā arī izpētot tiesas paustos uzskatus par to, kas ir būtisks sabiedrības interešu aizskārums, kas prevalē pār indivīda personiskajām interesēm.

Darba saturu veido trīs nodaļas, astoņas apakšnodaļas, kā arī secinājumi. Pirmajā nodaļā tiek izpētīta Eiropas Savienības Tiesas prakse, lai noskaidrotu tiesiskās noteiktības principa saturu Eiropas Savienībā. Otrā nodaļa sevī ietver gadījumus, kad vērtējama un aizsargājama personas pašāvēība, kas tam radusies ar izdoto administratīvo aktu, savukārt trešajā nodaļā autors mēģina rast iespējas, saskatīt tādas situācijas, kurās neskatoties uz tiesas nostāju, kā arī doktrīnā pausto viedokli, tomēr indivīdam pastāv iespēja atsaukties uz tiesiskās pašāvēības aizsardzību.

Darbā tiek izmantoti avoti latviešu un angļu valodās. Ņemot vērā, ka Administratīvā procesa likums stājās spēkā tikai 2004. gada sākumā, tiek aplūkoti un analizēti tiesas spriedumi visā laika posmā, kopš darbojas šis likums. Attiecībā uz EST praksi, izpētīti un darbā ietverti spriedumi bez noteikta laika perioda, galveno uzsvaru liekot uz tiesas paustajām atziņām.

1. TIESISKĀS NOTEIKTĪBAS PRINCIPA SATURS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAS PRAKSĒ

Tiesiskā noteiktība ir princips, kas ir pamatā jebkurai demokrātiskai un tiesiskai valstij un tas nosaka, lai konkrētajā likuma normu piemērošanas gadījumā iestādes rīcība būtu paredzama.¹ Autora ieskatā svarīgi ir aplūkot tiesiskās noteiktības principu EST praksē, jo šis princips ir kopīgs visām Eiropas Savienības dalībvalstīm, un uz to atsaucas arī Augstākā tiesa, piemēram, nosakot, ka: "grozot tiesisko regulējumu, valstij ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts".² Augstākā tiesa mēdz atsaukties arī uz EST taisītajiem spriedumiem, kas tikai vēl vairāk norāda uz nepieciešamību aplūkot šī principa saturu EST praksē. Tiesiskās noteiktības princips nedarbojas vispārīgi. Ir nepieciešams noteikts elements kuru tas aizsargā. Tādējādi varētu teikt, ka tiesiskās noteiktības principa mērķis Eiropas Savienības tiesībās ir nodrošināt, lai situācijas un tiesiskās attiecības, ko regulē Kopienas tiesības būtu paredzamas.³ Autors uzskata, ka, iestāde izdodot tiesisku labvēlīgu administratīvo aktu, nodibina tiesiskās attiecības ar akta adresātu, šī iemesla dēļ tiesiskās attiecības ir jāaizsargā. To, parāda arī turpmāk minētie Eiropas Savienības Tiesas spriedumi. *Salumi* lietā, EST, sniedzot atbildi uz nacionālās tiesas uzdoto jautājumu saistībā ar regulas piemērošanu pirms tā stājusies spēkā, noteica, ka saskaņā ar tiesiskās noteiktības principu, Kopienas tiesību aktiem jābūt skaidriem un prognozējamiem, personām uz kurām tas attiecas.⁴ Proti, tiesiskās noteiktības princips uzliek par pienākumu publiskajām institūcijām nodrošināt to, lai personas būtu informētas par tiesību aktiem, kas var skart šo viņu tiesības vai pienākumus.⁵

Lietā, *Commission of the European Communities v Italian Republic*, tiesa noteica, ka jomās, uz kurām attiecas Kopienas tiesību akti, tiesiskās noteiktības un personu aizsardzības principi nosaka, ka dalībvalstu tiesību normas jāformulē nepārprotami, lai dotu attiecīgajām

¹ Juha Raitio. The principle of legal certainty in EC law. Kluwer Academic publishers, 2003, p. 128.

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada, 24. novembra spriedums lietā SKA-708/2011.

³ EST (bij. Kopienas) 1996. gada 15. februāra spriedums lietā: Duff and Others v Minister for agriculture, C-63/93, para 20.

⁴ EST (bij. Kopienas) 1981. gada 12. novembra spriedums apvienotajās lietās: Amministrazione delle finanze dello Stato v Srl Meridionale Industria Salumi and others; Ditta Italo Orlandi & Figlio and Ditta Vincenzo Divella v Amministrazione delle finanze dello Stato. C- 212-217/80, Para 10.

⁵ Ivo Alehno, Arnis Buka, Jānis Butkevičs, Kristīne Jankovska, Laine Škoba, Ievads ES tiesībās, tiesu prakse un komentāri, otrais papildinātais izdevums, Tiesu Namu aģentūra 2004, 40.lpp.

personām skaidru un precīzu izpratni par viņu tiesībām un pienākumiem, kā arī dotu iespēju valsts tiesām nodrošināt, ka tiek ievērotas šīs tiesības un pienākumi.⁶ Piemēram, lietā *Kühne & Heitz NV*⁷, no sprieduma izrietēja jautājums, vai norma ko interpretējusi EST, būtu jāpiemēro arī gadījumos, kad administratīvais lēmums ir ieguvis savu galīgo spēku, kas, beidzoties saprātīgam pārsūdzības termiņam vai izsmeļot visus tiesību aizsardzības līdzekļus, par tādu ir kļuvis. Ja gadījumā šī interpretētā norma būtu jāpiemēro, tas nozīmētu, ka iestādei nāktos pārskatīt šo lēmumu, lai gan šāda rīcība varētu atstāt negatīvu ietekmi un tiesisko noteiktību.⁸ Šajā pašā spriedumā EST nonāca pie secinājuma, ka pastāv iespēja pārskatīt administratīvo aktu, kas ieguvis tā galīgo spēku, lai tiktu ievērota attiecīgās tiesības normas interpretācija, kuru pēc prejudiciāla jautājuma uzdošanas ir sniegusi tiesa. EST noteica pamatkritērijus kuriem jāizpildās, lai administratīvu aktu, kas ieguvis tā galīgo spēku varētu pārskatīt:

- 1) atbilstoši valsts tiesībām iestāde ir pilnvarota šo lēmumu pārskatīt;
- 2) attiecīgais lēmums ir kļuvis galīgs valsts pēdējās instances tiesas sprieduma rezultātā;
- 3) minētais spriedums, ievērojot vēlāko Tiesas judikatūru, ir pamatots ar Kopienas tiesību kļūdainu interpretāciju, kas sniegta, nevēršoties Tiesā ar prejudiciāliem jautājumiem apstākļos, kuri paredzēti EKL 234. panta 3. punktā, un
- 4) ieinteresētā persona ir vērsusies administratīvajā iestādē tūlīt pēc tam, kad ir uzzinājusi par minēto judikatūru.⁹

Kā redzams, tad tiesiskās noteiktības princips ir samērā plašs jēdziens. Tāda īpašība kā "paredzamība" varētu tikt uzskatīta par šī principa galveno kodolu.¹⁰ Lietā *Mulder v. Minister van Landbouw en Visserij*, Maldera kungs, kurš nodarbojās ar lauksaimniecību, balstoties uz Kopienas tiesību aktiem pārtrauca uz pieciem gadiem ražot piena produktus, tādējādi par to saņemot kompensāciju no Kopienas. Pa šiem gadiem tika pieņemta jauna regula, un brīdī, kad Maldera kungs vēlējās atsākt ražošanu, tam bija vajadzīga atļauja, kura noteica, ka jāpierāda tas, ka ražošana ir notikusi jau vismaz gadu iepriekš. Tā kā dēļ kompensācijas ražošana bija

⁶ EST (bij. Kopienas) 1988. gada 21. jūnija spriedums lietā: Commission of the European Communities v Italian Republic, C-257/86, para 12.

⁷ EST(bij. Kopienas) 2004. gada, 13. janvāra spriedums lietā: Kuhne&Heitz NV v Productschap voor Pluimvee en Eieren, C-453/00.

⁸ Takis Tridimas, The general principles of EU law, second edition, Oxford EC law library, 2007, p. 243.

⁹ EST(bij. Kopienas) 2004. gada, 13. janvāra spriedums lietā: Kuhne&Heitz NV v Productschap voor Pluimvee en Eieren, C-453/00, para. 28.

¹⁰ Maria Luisa Fernandez Esteban, The rule of law in the European Constitution, Kluwer law inetrantional, p. 161.

pārtraukta, Maldera kungs nevarēja atsākt ražošanu. Šajā lietā skaidri iezīmējas "paredzamības" jēdziens, kas šajā situācijā netika izvērst, jo persona, izmantojot iespējas, ko sniedz Kopienas tiesību akti, pārtrauca ražošanu, paredzot, ka situācija nemainīsies un pēc pieciem gadiem varētu turpināt ražošanu.¹¹

Gan Kopienas tiesību sistēmā, gan arī nacionālajās tiesību sistēmās tiesiskās noteiktības princips ir lietots materiālajā un procesuālajā veidā:

- 1) Materiālā tiesiskā noteiktība ir cieši saistīta ar tiesisko paļāvību. Šis princips pieprasa iestādei un likumdevējam respektēt personas iegūtās tiesības, īpaši liekot uzsvāru uz noteikumu par atpakaļejošo spēku un lēmumu atsaukšanu.¹² Savukārt, tiesiskās paļāvības princips pieļauj izdarīt atkāpi no tiesību akta vispārējās normas tikai kādai konkrētai personai par labu, tātad, paļāvības princips darbojas daudz subjektīvāk.¹³ Ar to saprotot, ka vairumā gadījumu, iestādei izdodot administratīvo aktu, tas ir individuāls lēmums, kas attiecas uz konkrēto adresātu, tādējādi tikai viņa tiesiskās attiecības tiks aizsargātas.
- 2) Tiesiskās noteiktības princips procesuālajā kārtībā pieprasa, lai iestādes pieņemtie lēmumi būtu skaidri un noteikti.¹⁴ Līdzīgs formulējums parādās arī spriedumā *European Parliament v Council of the European Union*. "Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesiskās noteiktības princips prasa, lai tiesību normas būtu skaidras un precīzas un to iedarbība būtu paredzama, lai tādējādi ieinteresētās personas varētu novērtēt savu juridisko situāciju un attiecības, ko regulē Savienības tiesības."¹⁵ Tātad, persona, kurai ir piešķirtas kādas tiesības, ir jābūt pārliecinātai, ka pēc noteikta termiņa akts kļūs neapstrīdams, un, ka arī trešās personas to nevarēs apstrīdēt.¹⁶

Turpmāk nodaļā tiesiskās noteiktības princips tiks apskatīts kopībā ar tā apakšjēdzieniem. Svarīgākie no tiem ir tiesiskā paļāvība, piešķirtās tiesības un atpakaļejošā spēka aizlieguma princips.¹⁷ Šie apakšjēdzieni, aplūkojot tos kopībā ar tiesisko noteiktību, tiek apzīmēti kā

¹¹ EST (bij. Kopienas), 1988. gada, 28. aprīļa spriedums lietā: *Mulder v. Minister van Landbouw en Visserij*, C-120/86.

¹² Rene Seerden, *Administrative law of the European Union its member states and the United States, a comparative analysis*, second edition, 2007, p. 322.

¹³ Ivo Alehno, Arnis Buka, Jānis Butkevičs, Kristīne Jankovska, Laine Škoba, *Ievads ES tiesībās, tiesu prakse un komentāri*, otrais papildinātais izdevums, tiesu namu aģentūra 2004, 40.lpp

¹⁴ Rene Seerden, *Administrative law of the European Union its member states and the United States, a comparative analysis*, second edition, 2007, p. 322.

¹⁵ EST 2015. gada 12. februāra spriedums lietā: *European Parliament v Council of the European Union*. C-48/14, Para 45.

¹⁶ Rene Seerden, *Administrative law of the European Union its member states and the United States, a comparative analysis*, second edition, 2007, p. 322.

¹⁷ Maria Luisa Fernandez Esteban, *The rule of law in the European Constitution*, Kluwer law inetrantional, p. 161.

"lietussarga princips". Skaidru un izteiktu robežu starp šiem principiem nevar nospraust. Tas ir iemesls, kādēļ tiesiskās noteiktības princips ir viens no sarežģītākajiem Kopienas pamatprincipiem.¹⁸

Turpinājumā autors aplūkos katra šī principa ietekmi atsevišķi tiesiskās noteiktības veidošanā.

1.1. *Res judicata* princips

Uzreiz jāmin, ka termins "piešķirtās tiesības", nav pārāk veiksmīgs skaidrojums un citādāk tas ir noformulēts Josephine Steiner un Lorna Woods grāmatā *EU Law*¹⁹, kur šis termins lietots kā *res judicata*, kas nozīmē galīgo spēkā esību. *Res judicata* skaidrojums parādās lietā *Kobler*. "Lai garantētu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan labu tiesu varas pārvaldību, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumi, kas ir stājušies galīgā likumīgā spēkā pēc tam, kad ir izsmeltas visas pārsūdzēšanas iespējas vai ir beigušies šīm pārsūdzībām paredzētie termiņi, vairs nebūtu pārsūdzami."²⁰ Arī administratīvais lēmums, līdzīgi kā tiesu nolēmumi var iegūt galīgo spēkā esību. Jau darbā minētajā *Kuhne and Heitz* lietā, EST nosprieda: "Administratīva lēmuma galīgais raksturs, kas iegūts, beidzoties saprātīgam pārsūdzības termiņam vai izsmeļot visus tiesību aizsardzības līdzekļus, sekmē minēto drošību, kā rezultātā Kopienas tiesības nenoteic, ka administratīvai iestādei principā būtu pienākums pārskatīt administratīvu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs minētajā veidā."²¹

Tomēr šis princips nav absolūts. Bieži ir jāpanāk noteikts līdzsvars starp personu subjektīvajām interesēm, ko aizsargā noteiktība, un sabiedrību kopumā, kuras intereses, savukārt aizsargā likumības princips.²² Visbiežāk tieši atpakaļejošais spēks, ir tas, kas ietekmē personai garantētās un noteiktās tiesības, kas iegūtas ar labvēlīgu administratīvo aktu. Varētu pat teikt, ka lēmumam vai tiesību normai piemīt atpakaļejošs spēks, ja tas skar personas iegūtās tiesības.²³ Tā iemesla dēļ, šie abi principi, *res judicata* un atpakaļejošā spēka aizlieguma princips viens otru uzskatāmi papildina. Līdzīgi var apskatīt arī tiesiskās paļāvības principu kopībā ar *res judicata*. Lietā *ATB* tiesa noteica, lai arī tiesiskā paļāvība ir viens no būtiskākajiem Kopienas tiesību

¹⁸ Xavier Groussot, *General Principles of Community Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, p. 190.

¹⁹ Josephine Steiner un Lorna Woods, *EU Law*, 10th edition, Oxford; New York: Oxford University Press, 2009.

²⁰ EST (bij. Kopienas) 2003. gada, 30. septembra spriedums lietā: Gerhard Köbler v Republik Österreich. C-224/01, para 38.

²¹ EST (bij. Kopienas) 2004. gada, 13. janvāra spriedums lietā: Kuhne&Heitz NV v Productschap voor Pluimvee en Eieren, C-453/00, para. 24.

²² Xavier Groussot, *General Principles of Community Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, p. 195.

²³ T.C. Hartley, *The foundations of european community law*, fourth edition, Oxford University press, 1998, p. 144.

principiem, uzņēmējiem nevar būt paļāvība, ka attiecīgie apstākļi nemainīsies, it īpaši šādā sfērā kā kopējā tirgus organizācija, kurā viss patstāvīgi tiek pielāgots ekonomiskajai situācijai. Tas nozīmē, ka uzņēmēji nevar atsaukties uz iegūtajām tiesībām, jeb labvēlīgo situāciju, kura tiem bija izveidojusies attiecīgajā laika periodā.²⁴ No šī sprieduma izriet, ka personas nevar prasīt viņām piešķirto tiesību aizsardzību, jo tiesiskā paļāvība neaizsargā šādas situācijas, kurās ir mainīgi faktiskie apstākļi. Personām ir bijusi iespēja paredzēt, ka šie apstākļi var mainīties.²⁵

1.2. Atpakaļejošā spēka aizliegums

Tiesiskās noteiktības princips sevī ietver arī to, ka publisko institūciju aktiem nevar būt **atpakaļejošs spēks**, jo tādā gadījumā tie nevar tikt uzskatīti par paredzamiem. Tādējādi, Eiropas Savienības tiesību sistēma pieļauj tikai tādu tiesību aktu esību, kas ir gan stājušies likumīgā spēkā, gan arī atbilstoši izsludināti.²⁶ Tomēr jāatzīmē, ka saskaņā ar EST judikatūru, pastāv iespēja, ka lēmumiem piemīt atpakaļejošs spēks. Tiem ir sevī jāiekļauj iemesli uz kuriem tika balstīts šis lēmums ar atpakaļejoša spēka ietekmi.²⁷ Precīzāk to Eiropas Savienības Tiesa aprakstīja *Amylum v Council* lietā: "Kaut arī vispārīgi tiesiskās noteiktības princips, kā norāda prasītāja, nepieļauj, ka Kopienų tiesību akts stājas spēkā brīdi pirms tā publicēšanas, tas izņēmuma kārtā var būt pieļaujams, ja sasniedzamais mērķis to pieprasa un kur tiesiskā paļāvība tiek pilnībā ievērota."²⁸ Tiesa saskaņā ar šo noteikumu, spriedumā *Medici Grimm KG v Council*²⁹, apstiprināja atpakaļejoša spēka pieļaujamību atsevišķās sfērās, sevišķi lauksaimniecības sfērā, kur tie ir vajadzīgi, lai nodrošinātu tirgus stabilitāti, vai gadījumos, kad atpakaļejošais spēks nostāda indivīdu labvēlīgākā situācijā.³⁰ Atskaitot šos izņēmumus, atpakaļejošā spēka aizlieguma princips piemērojams Eiropas Savienības sekundārajiem tiesību aktiem, un nepieļauj tādus pasākumus, kuros šie tiesību akti stājas spēkā pirms to publicēšanas. Piemēram, lietā, kas gan attiecās uz kriminālvajāšanu, iestādes paļāvās uz direktīvas noteikumiem, kas apsūdzētajam bija par sliktu, pietam, šī direktīva vēl nebija stājušies spēkā.

²⁴ EST (bij. Kopienų) 2000. gada 6. jūlija spriedums lietā: *Agricola Tabacchi Bonavicina Snc di Mercati Federica (ATB) and Others*, Case C-402/98, para. 37.

²⁵ Xavier Groussot, *General Principles of Community Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, p. 196.

²⁶ Ivo Alehno, Arnis Buka, Jānis Butkevičs, Kristīne Jankovska, Laine Škoba, ievads ES tiesībās, tiesu prakse un komentāri, otrais papildinātais izdevums, Tiesu Namu aģentūra 2004, 40.lpp.

²⁷ EST (bij. Kopienų) 1993. gada, 1. aprīļa spriedums lietā: *Diversinte SA v Administracion Principal de Aduanos e Impuestos Especiales de la Junqueros*, Case C-260/91.

²⁸ EST (bij. Kopienų) 1982. gada, 30. septembra spriedums lietā: *Amylum v Council*, C-108/81.

²⁹ EST pirmās instances 2000. gada 29. jūnija spriedums lietā: *Medici Grimm v Council* T-7/99.

³⁰ Paul P. Craig *EU Administrative law*, Academy of European Law European University institute, Oxford University press, 2006, p. 608.

EST atgādināja savu bieži izteikto un nostiprināto viedokli, ka dalībvalsts nedrīkst atsaukties uz neieviešām direktīvām, ja laiks, kas paredzēts ieviešanai vēl nav pagājis. Šāda rīcība no valsts puses bija saistīta ar to, ka dalībvalstīm bija pienākums interpretēt nacionālos likumus ciešā saistībā ar Eiropas Savienības likumiem. Pats svarīgākais ir tas, ka šis pienākums bija ierobežojams ar galvenajiem tiesību pamatprincipiem- atpakaļejošā spēka aizlieguma principu un tiesiskās noteiktības principu, kas šajā situācijā arī tika ņemts vērā.³¹ Lai arī šīs lietas saturs īsti neatbilst darba tematikai, tomēr ļoti veiksmīgi tiek parādīts, kā šie abi principi, kopīgi tos pielietojot, ietekmē Eiropas Savienības sekundāro tiesību aktu darbību.

Tātad, pavisam pastāv trīs gadījumi, kuros ir iespējama atpakaļejoša spēka iedarbība, kura būtu jāaizsargā ar atpakaļejošā spēka aizlieguma principu, balstoties uz Eiropas Savienības tiesību normām un EST judikatūru:

2.1. Faktiskā atpakaļejoša spēka gadījumā, kad noteikumi tiek piemēroti uz notikumiem, kuri jau ir noslēgušies;

2.2. kad spēkā stāšanās datums ir pirms tā publicēšanas datuma;

2.3. kad ES sekundārais tiesību akts piemērots pirms stājies likumīgā spēkā.³² Šie gadījumi vairāk attiecas uz ES sekundārajiem tiesību aktiem, taču 2.1., punktu var attiecināt arī attiecībā uz administratīvo aktu, ja tas kļuvis neapstrīdams.

1.3. Tiesiskās paļāvības aizsardzības princips

Īpaša tiesiskās noteiktības principa izpausme ir tiesiskās paļāvības aizsardzība. Tiesiskās paļāvības princips ir atvasināts no Vācijas nacionālās tiesību sistēmas, kur šis princips tiek apzīmēts kā *Vertrauensschutz*. Eiropas Savienības Tiesa ne vienmēr nošķir tiesisko noteiktību no tiesiskās paļāvības principa.³³ Pietam, dažās monogrāfijās ir tendence uzsvērt ciešo saikni tieši starp tiesisko noteiktību un tiesiskās paļāvības principu.³⁴ Parasti šie principi tiek savstarpēji sabalansēti izmantojot citus principus, kā, piemēram, labas pārvaldības un likumības principus.³⁵ Noteicošais apstāklis, kādēļ tiesiskās paļāvības princips atšķiras no tiesiskās noteiktības ir laika faktors. Katrs no šiem principiem ir iedarbīgs atšķirīgos tiesisko attiecību nodibināšanas posmos. Tiesiskās paļāvības princips pieprasa, lai administratīvās iestādes izpilda tiesiskās un pamatotās

³¹ European Union Law, fourth edition, Oxford University press, p.145.

³² Paul P. Craig, Administrative Law, fifth edition, Thomson Sweet&Maxwell, p. 640.

³³ Juha Raitio, The principle of legal certainty in EC law, Kluwer academic publishers, 2003, p. 242.

³⁴ Ibid. P. 128-129.

³⁵ Maria Luisa Fernandez Estaban, The rule of law in the european constitution, Kluwer law international, p.161.

cerības, ko tās ir radījušas. Tiesiskā paļāvība var rasties no vispārīgi saistošiem noteikumiem vai individuāliem lēmumiem, vismaz tādā mērā, ka ir pārliecība par to, ka tie netiks pēkšņi mainīti, lai gan dažreiz šī paļāvība ir radusies arī no iestādes solījumiem vai ieteikuma rakstura tiesībām.³⁶ Savukārt tiesiskās noteiktības princips galvenokārt ir saistīts ar objektīvu faktu izvērtēšanu, piemēram, vai tiesību akts ir bijis publicēts, vai tiesību aktam nav atpakaļejoša spēka u.tml.³⁷ Par garantijām, kas var radīt šādas cerības, lai arī kāda būtu forma, kurā tas ir paziņots, ir uzskatāma precīza, beznosacījumu un saskaņota informācija no pilnvarotiem un ticamiem avotiem.³⁸ Pilnvaroti un ticami avoti ir administratīvās iestādes, jo tikai šīs iestādes ir kompetentas pieņemt tiesiskus lēmumus. Tās ir tās pašas iestādes, kuras pieņem arī saistošus lēmumus, kas attiecas uz konkrētu personu vai personu grupu, kuriem pēc pārsūdzības termiņa, iegūstot galīgo spēku, tos aizsargā tiesiskās noteiktības princips.

Lai varētu vērtēt personas tiesisko paļāvību un atzīt to par aizsargājamu, ir jāizpildās noteiktiem priekšnoteikumiem:

1. Tiesiskā paļāvība ir radusies Kopienas iestādes rīcības rezultātā, kad tā ir devusi precīzas un skaidras norādes attiecīgajā jautājumā.³⁹ Šī iemesla dēļ, iestādes neatbildēšana, klusēšana nerada personas tiesisko paļāvību.⁴⁰
2. Tiesības paļauties uz šo principu pastāv jebkuram, kurš atrodas situācijā, kurā Kopienas iestāde ir pieļāvusi, ka personai ir radušās pamatotas cerības.⁴¹ Tāpat personas paļāvībai ir jābūt tiesiskai un pamatotai. Pretstatā šim apgalvojumam, tiesiskā paļāvība nevar rasties, ja tā ir balstīta un nepatiesu un nepilnīgu informāciju.⁴² Visbeidzot, lai iestātos tiesiskā paļāvība, tai ir jābalstās uz diviem priekšnoteikumiem: paļāvība, kas nodibināta labā ticībā un paredzamība. Abi šie priekšnoteikumi attiecas gan uz personu, gan iestādi, kas radījusi personai šīs pamatotas cerības. Persona nevar atsaukties uz tiesiskās paļāvības aizsardzību, ja pati sniegusi nepilnīgu, nepatiesu informāciju vai rīkojusies pretēji Kopienas

³⁶ Rene Seerden, *Administrative law of the European Union its member states and the United States, a comparative analysis*, second edition, 2007, p. 320-321.

³⁷ Ivo Alehno, Arnis Buka, Jānis Butkevičs, Kristīne Jankovska, Laine Škoba, *Ievads ES tiesībās, tiesu prakse un komentāri*, otrais papildinātais izdevums, tiesu namu aģentūra 2004, 40.lpp

³⁸ EST 2011. gada, 17. marta spriedums lietā C-221/09, *AJD Tuna Ltd v Direttur tal- Agrikultura u s-Sajd un Avukat Generali*. Para 72.

³⁹ EST (bij. Kopienas) 1976. gada, 15. jūnija spriedums lietā: *CNTA v. Commission*, C-74/74, para. 42.

⁴⁰ Xavier Groussot, *General Principles of Community Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, p 207.

⁴¹ EST (bij. Kopienas) 2004. gada, 15. jūlija spriedums apvienotajās lietās: *Di Lenardo Adriano Srl, Dilexport Srl, C-37/02; C-38/02*.

⁴² Xavier Groussot, *General Principles of Community Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, p. 207.

tiesībām. Tas pats attiecas uz iestādi, ja tā ir pieļāvusi kādu kļūdu. Attiecībā uz iepriekš minēto, persona nevar atsaukties uz tiesiskās paļāvības principu arī tad, ja tā varēja paredzēt faktisko, tiesisko apstākļu maiņu.⁴³

3. Pēdējais priekšnoteikums ir samērīgums. Ir jāpārbauda vai indivīda tiesiskā kārtā iegūtā paļāvība ir svarīgāka par sabiedrības interesēm kopumā. *SNUPAT* lietā tiesa secināja, ka tiesiskās noteiktības princips nav absolūts un pastāv situācijas kurās tas ir jāskata kopīgi ar likumības principu. Kurš no šiem principiem prevalēs attiecīgā situācijā ir atkarīgs no tā, vai tiks aizsargātas indivīda vai sabiedrības intereses.⁴⁴

Maldīgs varētu būt uzskats, ka šis princips sastāv tikai no tēzēm un pieņēmumiem, ko izvirzījusi tiesa, jo patiesībā tiesiskā noteiktība kā princips ir pamatā katrai Eiropas Savienības dalībvalstij. Jautājums ir, cik daudz no ES valstīm atzīst šo principu kā vienu no tiesiskas valsts pamatprincipiem un regulāri to piemēro spriedumu taisīšanā. Jo kā atzīst EST, tad tiesiskā noteiktība ir viens no Eiropas Savienības tiesību pamatprincipiem, un tādām tam vajadzētu būt arī valstu nacionālajās tiesību sistēmās, lai tās ar šī principa palīdzību maksimāli tuvinātu ES tiesību aktus nacionālajām tiesību normām.

Autors secina, ka tiesiskās noteiktības princips sastāv no trīs apakšjēdzieniem, kas katrs pats par sevi ir uzskatāmi par tiesiskās noteiktības principa izpausmēm. Būtībā tiek izšķirti trīs principi: 1) tiesiskās paļāvības princips; 2) atpakaļejošā spēka aizlieguma princips; 3) *Res judicata*, jeb iegūto tiesību aizsardzība. Katrs no šiem principiem piedalās noteiktā fāzē, tāpēc, kā būtisks priekšnoteikums šo tiesiskās noteiktības principa apakšjēdzienu izpausmē ir laika faktors. Atpakaļejošā spēka aizliegums, ar atsevišķiem izņēmumiem, iedalās trijos lielos blokos. Tie ir: 1) gadījumi, kuros tiek piemēroti noteikumi uz notikumiem, kuri jau ir noslēgušies; 2) atpakaļejošā darbība var rasties arī gadījumos, kad spēkā stāšanās datums ir pirms tā publicēšanas datuma; 3) kā arī jau minētais apstāklis, kad ES sekundārais tiesību akts piemērots pirms stājies likumīgā spēkā. Neskatoties uz to, ka princips formulēts dažādi, EST praksē un Latvijas tiesu sistēmā nav būtiskas atšķirības šiem principiem saturiskā ziņā.

⁴³ Xavier Groussot, *General Principles of Community Law*, Europa Law Publishing, Groningen 2006, p. 207.

⁴⁴ EST (bij. Kopienas) 1961. gada, 22. marta spriedums apvienotajās lietās: *SNUPAT v High Authority of the European Coal and Steel Community*, C-42/59; C-49/59.

2. TIESISKĀS NOTEIKTĪBAS PRINCIPA NOZĪME, ATCEĻOT TIESISKU ADMINISTRATĪVO AKTU

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka “tiesiskās noteiktības princips uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesisko attiecību noteiktību un stabilitāti, kā arī ievērot tiesiskās paļāvības principu, lai veicinātu indivīda uzticību valstij un likumam. Tiesiskās noteiktības princips pēc būtības tiek aptverts ar tiesiskās paļāvības principu tā plašākā izpratnē.”⁴⁵ Autors vēlas uzsvērt, ka neskatoties uz laiku, kas ir pagājis kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, joprojām notiek aktīva tiesību harmonizācija, un tieši tā iemesla dēļ nav vienota uzskata kāda tieši ir tiesiskās noteiktības principa pareizi lietojamā terminoloģija, EST spriedumos atrodams ne tikai tiesiskās noteiktības, bet arī tiesiskās drošības princips, savukārt Latvijas Republikas Augstākā tiesa lieto arī tādu jēdzienu kā tiesiskā stabilitāte.

Administratīvā procesa likums nosaka, ka tiesisks ir tāds akts, kas atbilst tiesību normām. Atskaitot izņēmumu, kas noteikts APL 85. panta pirmajā daļā, atcelt tiesisku administratīvo aktu uzreiz nevar, it īpaši tādu, kas kļuvis neapstrīdams. Atcelšanas procesā vienmēr ir runa par diviem administratīvajiem aktiem – atceļamo (atcelto) jeb sākotnējo administratīvo aktu un atceļošo administratīvo aktu (actus-contrarius). Ar atceļošo administratīvo aktu pilnībā vai daļēji tiek izbeigtas ar sākotnējo administratīvo aktu nodibinātās (apstiprinātās) tiesiskās attiecības. Administratīvā akta atcelšanas institūts kalpo tam, lai iestāde pati pēc savas iniciatīvas nepieciešamības gadījumā varētu mainīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulēto tiesisko situāciju. Tā kā šajā procesa stadijā iestāde lemj par neapstrīdamu, pastāvīgu spēku ieguvušu administratīvo aktu, tai jāievēro ierobežojumi, kas izriet no tiesiskās noteiktības (stabilitātes) principa.⁴⁶

Ņemot vērā, ka tiesiskās paļāvības princips aizsargā personas tiesiskās attiecības, ja izdots administratīvais akts kļuvis neapstrīdams, var secināt, ka šāds administratīvais akts nav atceļams. Šis problēmjautājums, jau pietiekami agri parādījās un ir nostiprināts EST spriedumā, *Algera* lietā. Individuālās tiesības, kas personai piešķirtas ar administratīvu lēmumu, principā nevarētu tikt atceltas. Gadījumā, ja tas ir tiesisks akts, tad kopš brīža, kad uz personu likumīgā kārtā

⁴⁵ Latvijas Republikas Satversmes Tiesas 2010. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr. 2010-02-01.

⁴⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 17. maija spriedums lietā SKA-214/2011

noteiktas kādas tiesības, vajadzība saglabāt stabilu pārliedību, kas personai radīta šajā situācijā, prevalē pār iestādes interesēm atcelt šo lēmumu.⁴⁷

Pamatojoties uz EST tiesas judikatūru, tiek izšķirti četri būtiskākie tiesiskās paļāvības kritēriji, kuriem būtu jāizpildās, lai personas tiesiskās intereses tiktu aizsargātas:

- 1) Tiesiskā paļāvība laikā - šis kritērijs prasa, lai personas paļāvību būtu radusies jau pirms apstrīdētā akta;
- 2) šīm cerībām jābūt pamatotām ar likuma normām, vai arī šīm normām jābūt ticami interpretētām, atbilstoši situācijai.
- 3) personas labā ticībā izveidojusies tiesiskā paļāvība - princips cenšas novērst iespējas, ka kāds varētu gūt peļņu no krāpnieciskām, nelikumīgām vai spekulatīvām darbībām iekšējā tirgū.
- 4) ja būtiski mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi - tas attiecas uz iestādes rīcības brīvību un kompetenci. Tiesiskā paļāvība nedrīkst izveidot tādu situāciju un ieņemt tādu lomu, ka iestāde vairs nevar mainīt savu nostāju un lēmumus, pat neskatoties uz to, ka blakusapstākļi ir mainījušies.⁴⁸

Taču arī atceļošais administratīvais akts var iegrozīt iestādes rīcību. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā, pārbaudot tāda administratīvā akta tiesiskumu, ar kuru tiek atcelts iepriekš izdots neapstrīdams administratīvais akts, ir jāvērtē tikai tas, vai atceļošais administratīvais akts ir izdots, ievērojot tiesību normas, kuras saskaņo adresāta tiesisko paļāvību uz iepriekš izdoto administratīvo aktu ar nepieciešamību pielāgoties jauniem apstākļiem vai labot kļūdu, un tādējādi stingri ierobežo iestādes tiesības mainīt jau noregulētās tiesiskās attiecības.⁴⁹

Piemēram, SIA "MTP Kurzeme" vērsās Rucavas novada domē ar iesniegumu, izsakot priekšlikumu izveidot un uzturēt augstas detalizācijas topogrāfiskās informācijas datu bāzi. Dome pieņēma lēmumu deleģēt pašvaldības topogrāfiskās informācijas datubāzes uzturēšanu pieteicējam un noslēgt deleģējuma līgumu ar pieteicēju. Pēc nepilna gada dome atcēla pieņemto lēmumu, argumentējot, ka pieteicēja darbu veikusi ar zemu izpildes kvalitāti. Šajā situācijā dome personai ar sākotnēji pieņemto lēmumu radīja tiesisko paļāvību par konkrēta notikuma iestāšanās nākotnē,

⁴⁷ EST (bij. Kopienas) 1957. gada 12. jūlija spriedums apvienotajās lietās: *Algera v Common Assembly*, C-7/56; C-3-7/57.

⁴⁸ Juha Raitio, *The principle of legal certainty in EC law*, Kluwer academic publishers, p.218.

⁴⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2008. gada, 25. februāra spriedums SKA- 36/2008, 10. punkts.

līdz ar to šī lēmuma atcelšana nedrīkst radīt pieteicējam negatīvas sekas, tas ir, izdevumus par sagatavošanos datu bāzes uzturēšanai. Tiesa konstatēja, ka nepastāv neviens no APL 85. panta otrās daļas 1.- 3. punktā minētajiem apstākļiem, un vienīgais, ko varētu piemērot ir ceturtais punkts, taču šādā gadījumā domei savs lēmums par akta atcelšanu bija pienācīgi jāpamato. Konkrētajā gadījumā lēmums ne tikai nesaturēja pamatojumu, bet nebija arī atsauces uz APL 85. pantu. Līdz ar to, atceļot pieteicējam labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu bez pamatojuma un atsauces uz attiecīgo normatīvo aktu, Lēmums ir atzīstams par prettiesisku.⁵⁰ Administratīvā procesa likuma 85.pantā paredzētie ierobežojumi administratīvā akta atcelšanai attiecas uz administratīvo procesu iestādē, kad iestāde pēc savas iniciatīvas lemj par administratīvā akta atcelšanu. Tie nekādā veidā neierobežo tiesas tiesības atcelt administratīvo aktu, ja tiesa to atzīst par prettiesisku.⁵¹ Tātad, atceļot tiesisku labvēlīgu administratīvo aktu, tikai iestādei ir pienākums norādīt normu, kā arī pamatot savu lēmumu, kas ir par pamatu administratīvā akta atcelšanai.

2.1. APL 85. pantā ietvertie gadījumi, kad obligāti vērtējama personas tiesiskā paļāvība tiesiska, labvēlīga administratīvā akta atcelšanā

Darbā tiek aplūkota tiesiskās noteiktības principa ietekme, atceļot tiesisku administratīvo aktu. Atšķirībā no pārējiem APL 85. panta otrajā daļā minētajiem gadījumiem, šī panta otrās daļas 3. un 4. punktā minētais administratīvā akta atcelšanā vienmēr ir jāizvērtē adresāta un/vai trešās personas tiesiskā paļāvība uz administratīvā akta pastāvīgumu un sabiedrības un/vai trešo personu tiesiskā interese, lai administratīvais akts tiktu atcelts.⁵²

Turpinājumā autors aplūkos katru no šiem gadījumiem atsevišķi:

- 1) mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuriem pastāvot administratīvā akta izdošanas brīdī iestāde varētu šādu administratīvo aktu neizdot. Šādā gadījumā administratīvo aktu var atcelt triju mēnešu laikā no dienas, kad iestāde uzzināja par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas.⁵³

⁵⁰ Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 30. aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420687811. 5.2. punkts.

⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 21. septembra spriedums SKA-367/2007.

⁵² Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 847,848. lpp.

⁵³ Administratīvā procesa likuma 85. panta otrās daļas 3. punkts. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

- 2) mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuriem pastāvot administratīvā akta izdošanas brīdī iestāde varētu šādu administratīvo aktu neizdot, un administratīvā akta palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.⁵⁴

Uzreiz būtu apskatāms, kā šī panta otrās daļas 3. punkts atšķiras no 4. punkta. Abos noteikts, ka, lai atceltu tiesisku administratīvu aktu, jākonstatē lietas faktisko vai tiesisko apstākļu maiņa, kuriem pastāvot iestāde varētu šādu aktu neizdot. Turpinājumā šie punkti atšķiras. 3. punkts nosaka, ka šādu administratīvo aktu var atcelt triju mēnešu laikā no dienas, kad iestāde uzzināja par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas. 4. punkts norāda uz akta atcelšanas iespējamību, ja tas skar būtiskas sabiedrības intereses, tapēc šis punkts atšķirībā no trešā neparedz termiņu administratīvā akta atcelšanai.⁵⁵

Autors ilustratīvi ar tiesas spriedumu vēlas pārādīt, kā izpaužas trešajā un ceturtajā punktā noteiktais, ka mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi. Tā SIA "Alfor" bija saņēmis piekrišanas atļauju no Rīgas domes Uzņēmējdarbības koordinācijas centra, par spēļu zāles atvēršanu. Neilgi pēc tam spēkā stājās likums "Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā", ar kuru Azartspēļu un izložu likuma 42. pants tika izteikts jaunā redakcijā. Šie grozījumi noteica pašvaldībām lielāku rīcības brīvību, likumā noteikto kritēriju ietvaros, izsniedzot azartspēļu atļaujas. Likumam piešķirot šādu kompetenci, Rīgas dome arī attiecīgi rīkojās un sēdē, izvērtējot SIA "Alfor" izsniegto atļauju, kas bija labvēlīgs administratīvais akts tā adresātam, to atcēla.⁵⁶ Šajā lietā ir iesniegta sūdzība arī apelācijas instancē, taču vēlāk sūdzība ir tikusi atsaukta, tāpēc nav iespējams noskaidrot, kāda būtu bijusi tiesas argumentācija attiecībā uz spēkā stājušos administratīvā akta atcelšanu ar atpakaļejošu spēku. Tas, ka pašvaldībai ar likuma grozījumiem piešķirta lielāka kompetence izvērtēt, vai atļaujas izsniegšana ir nepieciešama, autora ieskatā nedod tiesības pārskatīt jau spēkā stājušos administratīvo aktu.

Uzreiz gan jāmin, ka šī sprieduma sakarā tiek saskaņoti zināmi pretargumenti. Kādā lietā, līdzīgos apstākļos, kad Ventspils rajona Vārves pagasta padome, atcēla personai A.V. labvēlīgu lēmumu Nr. 6.5. "Par zemes piešķiršanu", jo radušies jauni apstākļi ar likumā noteiktajiem grozījumiem, un šīm zemēm nav noteikts brīvās, valstij piekrītošās zemes statuss. Kā apstākļi, kas mainījies uz Lēmuma izdošanas brīdi Padome ir norādījusi grozījumu Valsts un pašvaldību

⁵⁴ Administratīvā procesa likuma 85. panta otrās daļas 4. punkts. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

⁵⁵ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 847. lpp.

⁵⁶ Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 19. maija spriedums. Lietas Nr.A42487207.

Īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likumā. Tiesa norādīja, ka APL 85. panta otrās daļas 4. punkts norāda uz diviem apstākļiem: 1) faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu; 2) būtisks sabiedrības interešu aizskārums. Uzreiz jāņem vērā, ka ir būtiski nošķirt gadījumus, kad administratīvo aktu, pamatojoties uz apstākļu maiņu un sabiedrības interešu aizskarumu, atceļ iestāde vai tiesa. Tā kādā lietā Valsts ieņēmumu dienests argumentēja, ka tiesai ir pienākums pārbaudīt abu nosacījumu, t.i. faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu, būtisku sabiedrības interešu aizskāruma esību. Uz to tiesa atbildēja: "abi nosacījumi ir kumulatīvi- lai iestāde varētu atcelt neapstrīdamu administratīvo aktu, tai jāpamato abu šo nosacījumu esamība. Savukārt, ja tiesa pārbauda atceļošā administratīvā akta tiesiskumu, pietiek jau ar to, ka izrūkst viens no nosacījumiem, lai atzītu, ka pamatojums nav pietiekams un neapstrīdamā administratīvā akta atcelšana bijusi nepamatota".⁵⁷

Atgriežoties pie autora saskatītajiem pretargumentiem jāsecina, ka abās apskatītajās lietās gan azartspēļu atļaujas atcelšanas, gan lietā par zemes piešķiršanu, ir izdoti labvēlīgi tiesiski administratīvie akti, kas vēlāk atcelti, mainoties tiesiskajai situācijai ir veikti likuma grozījumi, taču atšķirība ir tā, ka pirmajā spriedumā, par atļaujas izsniegšanu spēļu zāles izveidei, atceļot šo lēmumu, nav ievērots atpakaļejošā spēka aizlieguma princips. Spriedumā par zemes piešķiršanu, tiesa argumentēti pamatoja, ka labvēlīgais administratīvais akts nav atceļams, pamatojoties uz toreiz vēl spēkā esošo likumu "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību", kura 9. pants noteica, ka normatīvajiem aktiem nav atpakaļejoša spēka, izņemot likumā īpaši paredzētus gadījumus.

Šajā situācijā, sakarā ar apstākļu maiņu jānorāda, ka tiesību normām, kas pasliktina personas stāvokli, parasti nav atpakaļejoša spēka. Personai ir jābūt iespējai plānot savu dzīvi, paļaujoties, ka tiesiskās situācijas izmaiņas nelabvēlīgi to neietekmēs. Ja uz personai labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu attiecinā tiesību normu, kas nebija spēkā laikā, kad administratīvais akts tika izdots, tas pārkāpj tiesiskās paļāvības principu.⁵⁸

Tomēr sabiedrības interešu labā iestāde var atcelt savu iepriekš izdoto labvēlīgo un tiesisko administratīvo aktu. Taču ar atpakaļejošu spēku nevar palielināt iepriekš uzlikto administratīvo sodu vai citu sankciju.⁵⁹ Faktiem, kas vēlāk iestājušies, ir jārada pārmaiņas administratīvā akta

⁵⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2008. gada, 25. februāra spriedums SKA- 36/2008, 11. punkts.

⁵⁸ Administratīvās rajona tiesas 2014. gada 15. oktobra spriedums. Lietas Nr. A420509913. 17.1. punkts.

⁵⁹ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 848. lpp.

faktiskajos priekšnoteikumos. Vēlāk iestājušies fakti, ja tie nemaina situāciju, nav pietiekami, lai administratīvo aktu atceltu. Izšķirošais ir tas, ka vēlāk uzzinātie fakti ir tādi, ka ja tie būtu iestādei zināmi administratīvā akta izdošanas brīdī, iestāde būtu tiesīga administratīvo aktu neizdot vispār. "Būtu tiesīga" ir plašs formulējums. Tas ietver arī faktus, kuri būtu nozīmīgi, apsverot administratīvā akta lietderību.⁶⁰

Viena no lietām, kas atšķir šos punktus ir sabiedrisko interešu aizskārums. Sabiedrisko interešu apdraudējumam un apstākļu maiņai ir jābūt savstarpēji saistītām. Iestāde drīkst ņemt vērā tikai tās sabiedriskās intereses, kuru aizstāvēšana ietilpst šīs iestādes uzdevumos.⁶¹ Tiesiskās paļāvības principa galvenais uzdevums ir aizsargāt personas tiesības gadījumos, kad iestādes rīcības izmaiņu (tiek uzsākts administratīvais process no jauna, izdots jauns administratīvais akts) rezultātā notiek vai ir iespējama privātpersonas tiesiskā stāvokļa pasliktināšanās.⁶² Šajā situācijā vairāk uzmanība tiek pievērsta tieši tam, ka tiek atcelts sākotnējais un izdots jauns administratīvais akts. "Apstākļi, kuri var būt pamats jauna administratīvā akta izdošanai, atceļot iepriekš izdoto administratīvo aktu, ir tie apstākļi, kas piešķir personai tiesības vai uzliek pienākumus, jo tieši šādi apstākļi ir administratīvā akta izdošanas pamats. Iestādes viedokļa maiņa par tiem pašiem lietas apstākļiem, kuri tika vērtēti, izdodot sākotnējo administratīvo aktu, pati par sevi nav nedz lietas faktisko, nedz tiesisko apstākļu maiņa, jo iestādei administratīvais akts jāizdod atbilstoši objektīvi pastāvošiem faktiskajiem apstākļiem, ja tiesību normas paredz pie konkrētiem faktiskajiem apstākļiem šādu administratīvo aktu izdot."⁶³

Ar atceļošo administratīvo aktu pilnībā vai daļēji tiek izbeigtas ar sākotnējo administratīvo aktu nodibinātās (apstiprinātās) tiesiskās attiecības. Administratīvā akta atcelšanas institūts kalpo tam, lai iestāde pati pēc savas iniciatīvas nepieciešamības gadījumā varētu mainīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulēto tiesisko situāciju. Tā kā šajā procesa stadijā iestāde lemj par neapstrīdamu, pastāvīgu spēku ieguvušu administratīvo aktu, tai jāievēro ierobežojumi, kas izriet no tiesiskās noteiktības (stabilitātes) principa.⁶⁴ Gadījumos, kad runa ir par sabiedrības interešu aizsardzību APL 85. panta otrās daļas 4.punkta kontekstā, svarīgi ir izvērtēt, vai iestādes rīcība atbilst tiesiskās paļāvības principam, jo no vienas puses ir sabiedrības interešu aizskārums,

⁶⁰ Francis Jozefs Paine. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 290. lpp.

⁶¹ Turpat. 291. lpp.

⁶² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 26. septembra spriedums lietā SKA-375/2012.

⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 25. februāra spriedums lietā SKA 36/2008.

⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 17. maija spriedums lietā SKA-214/2011.

savukārt no otras, personas tiesiskā paļāvība, ka labvēlīgais administratīvais akts, kurš tika izdots uz šo personu, netiks atcelts.

Pirms atcelt šo aktu, ir jāievēro tiesu praksē nostiprinātā shēma, lai noskaidrotu: 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu; a. kādas konkrētas tiesības personai ir bijušas noteiktas; b. vai personas paļaušanās uz iestādes rīcību ir likumīga, pamatota un saprātīga; c. vai iestādes rīcība pēc savas būtības ir bijusi pietiekami noteikta un nemainīga, lai tai varētu uzticēties; 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu.⁶⁵

Lietā par personas bezdarbnieka pabalstu atcelšanu un naudas līdzekļu atgūšanu, ļoti veiksmīgi norādīti apstākļi, kuru dēļ administratīvais akts atceļams, kā arī tiesa argumentējusi iemeslus, pamatojoties uz iepriekš minēto shēmu. Tiesa konstatēja, ka pieteicējam labvēlīgā administratīvā akta atcelšanu paredz likuma "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16. panta trešā daļa, kas noteic, ja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra konstatē, ka personai bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā ir bijis vai ir darba ņēmēja, vai pašnodarbinātā statuss, un līdz ar to šī persona nepamatoti saņēmusi bezdarbnieka pabalstu, VSAA pieņem lēmumu par šajā periodā pārmaksātās bezdarbnieka pabalsta summas atgūšanu. Tiesa pamatojās uz APL 85. panta otrās daļas 1.punktu, ka adresātam labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja tiesību norma paredz tā atcelšanu.⁶⁶ Šajā gadījumā likuma "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 16. pants bija šī norma. Sīkāk šī APL 85. panta pirmās daļas 1. punkts tiks apskatīts trešajā nodaļā. Turpinājumā, vadoties pēc shēmas tiesa noteica, ka pieteicējam nebija nekāda likumīga, pamatota vai saprātīga iemesla paļauties, ka iegūtās tiesības uz saņemto bezdarbnieka pabalstu saglabāsies arī pēc darba ņēmēja statusa iegūšanas. Tādējādi tiesa formulē, vai personai bija radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu. Tātad, lai konstatētu tiesisko paļāvību attiecīgajā situācijā, personai būtu vajadzīgs kāds likumīgs, pamatots vai saprātīgs iemesls. Šajā situācijā paša indivīda rīcība, stājoties darba ņēmēja statusā, jau noved pie tā, ka tiesiskā paļāvība viņu neaizsargās, jo esot bezdarbnieka statusā, saņemot pabalstu, nevar vienlaicīgi strādāt arī algotu darbu. Autors secina, ka šādā situācijā nav nepieciešams tālāk aplūkot, vai personas paļaušanās uz iestādes rīcību ir likumīga, pamatota vai saprātīga, ja persona pati savas rīcības rezultātā, apzinoties iespējamās sekas kā, piemēram, attiecīgajā situācijā, ir zaudējusi iespēju atsaukties uz tiesiskās paļāvības aizsardzību. No šī kāzusa izriet jautājums, vai

⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 26.septembra spriedums lietā Nr.SKA-375/2012. 13.punkts.

⁶⁶ Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.decembra spriedums. Lietas Nr. A420506212. 4.5. punkts.

personas paļāvība ir aizsargājama gadījumā, ja iestāde šo lēmumu atceļ, iekļaujoties likumā noteiktajā termiņā. Piemēram, atbilstoši EST praksei tiesiskā paļāvība netiek aizsargāta gadījumā, kad adresāts faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu neapšaubāmi varēja paredzēt.⁶⁷ Vēl viens no piemēriem ir jau darba pirmajā nodaļā aplūkotais Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā *ATB*, kurā tiesa noteica: "lai arī tiesiskās paļāvības princips ir vispāratzīts Kopienas tiesību princips, uzņēmējiem nevar būt paļāvība, ka attiecīgie apstākļi nemainīsies, it īpaši šādā sfērā kā kopējā tirgus organizācija, kurā viss patstāvīgi tiek pielāgots ekonomiskajai situācijai. Tas nozīmē, ka uzņēmēji nevar atsaukties uz iegūtajām tiesībām, jeb labvēlīgo situāciju, kura tiem bija izveidojusies attiecīgajā laika periodā."⁶⁸ Tātad indivīda tiesiskās paļāvības aizsardzība nav aizsargājama ne tikai gadījumos, kad akta adresāts apzināti stājoties darba tiesiskajās attiecībās pats mainījis lietas faktiskos apstākļus, bet arī situācijās, kurās apstākļu maiņu persona varēja un vajadzēja paredzēt.

"Kaut arī uzticības un paļāvības aizsardzības atruna aizsargā privātpersonas paļaušanos uz iestādes rīcību kā tiesisku un pareizu, no privātpersonas tomēr tiek prasīta arī zināma kritiska iestādes rīcības izvērtēšana gadījumos, kad tas acīmredzami ir pretrunā ar likumu, vai rodas objektīvi pamatotas šaubas par iestādes apsolījuma pareizību. Nav pieļaujama paļāvības aizsardzība, ja persona skaidri zina vai apzinās, ka iestādes rīcība ir pretlikumīga."⁶⁹ Šāds gadījums vairāk attiecas uz APL 86. pantu, taču autors ar šo vēlas uzsvērt, ka tiesiskās paļāvības aizsardzības gadījumā, ir jāvērtē arī personas rīcība, kā arī subjektīvā attieksme.

Nākamais ir APL 85. panta otrās daļas 4.punktā noteiktais par akta atcelšanu, ja tas skar būtiskas sabiedrības intereses. Vadoties pēc shēmas ir jāvērtē, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu. Tiesa savā spriedumā argumentēti izskaidro, ka: "sabiedrībai ir leģitīma interese, lai sociālās apdrošināšanas līdzekļi tiktu izmantoti tikai atbilstoši apdrošināšanas sistēmas mērķim. Situācijā, kad pieteicējs ir darba ņēmēja statusā un pieteicējam iespējami darba ienākumi, gan bezdarbnieka pabalsts par to pašu laika posmu, pieteicējs uz valsts budžeta rēķina var gūt finansiālas priekšrocības, kuras neatbilst sociālās apdrošināšanas sistēmas mērķim. Sabiedrības interesēs ir atgūt šos līdzekļus, lai tos varētu izmantot, izmaksājot pabalstu citai personai, kurai ir iestājies apdrošināšanas gadījums (bezdarbs).. Līdz ar to saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un

⁶⁷ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 849. lpp

⁶⁸ EST (bij. Kopienas) 2000. gada 6. jūlija spriedums lietā: *Agricola Tabacchi Bonavicina Snc di Mercati Federica (ATB) and Others, C-402/98*, para. 37.

⁶⁹ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 2.septembra spriedums. Lietas Nr. A420411013. 12.punkts.

sabiedrības interešu nodrošināšanu tiktu ievērots, pieprasot pieteicējam atmaksāt nepamatoti saņemtā bezdarbnieka pabalstu."⁷⁰ Pamatojums, ka sabiedrības interesēs ir atgūt šos līdzekļus, lai tos varētu izmantot, izmaksājot pabalstu citai personai, kurai ir iestājies apdrošināšans gadījums, ir pietiekami nopietns, jo, atceļot administratīvo aktu, tiks aizsargātas citu cilvēku intereses, kuriem šis pabalsts nepieciešams.

Izvērtējot indivīda un valsts vai sabiedrības būtiskās intereses, tiek konstatēts, ka valsts intereses šajā gadījumā var stādīt augstāk, vienmēr ir jābūt nopietnam pamatojumam, kāpēc indivīda intereses konkrētajā gadījumā netika aizsargātas. Īpaši svarīgi ir samērot, vai indivīda tiesību aizskārums būs proporcionāls valsts interešu ieguvumam.⁷¹ Šeit uzreiz būtu jāmin, ka tiesas viedoklis iepriekš minētajā apgalvojuma daļā par valsts interesēm atšķiras. Lietā pieteicēja norādīja, ka papildus sabiedrības interešu aizskārumam būtu jākonstatē arī valsts interešu aizskārums, tādējādi cerot, ka tas netiks konstatēts un uz pieteicēju sākotnēji izdots akts paliks spēkā, taču tiesa norādīja, ka: "nav pamatots pieteicējas arguments, ka papildus iedzīvotāju interešu aizskārumam nepieciešams konstatēt arī būtisku valsts interešu aizskārumu. Valstij nav savu interešu."⁷² Taču šajā pašā spriedumā tiesa atsaucās uz "Azartspēļu un izložu likuma" 42. panta sesto daļu, kurā noteikts, "ja azartspēļu organizēšana konkrētajā vietā rada būtisku valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārumu, pašvaldības dome (padome) ar motivētu lēmumu ir tiesīga atcelt izsniegto atļauju."⁷³ Būtībā tiesa nonāk pretrunā ar sevi, atsaucoties uz šo likumu, kurā ietverts, ka konstatējams ne tikai attiecīgās administratīvās teritorijas, bet arī valsts interešu aizskārums. Atbilstoši šī panta saturam, ir saprotams pieteicējas teiktais, ka tādā gadījumā jāpastāv arī valsts interesēm, lai atceltu uz viņu izdoto labvēlīgo administratīvo aktu. No šīs situācijas ir izvirzāmi divi jautājumi: 1) vai valstij ir savas intereses tiesiska administratīvā akta atcelšanā; 2) ja šīs intereses pastāv, vai tām ir jāizpildās kumulatīvi kopā ar sabiedrības interešu aizskārumu. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta trešajā un ceturtajā daļā noteikts, ka valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs un valsts pārvaldei, atsevišķai iestādei vai amatpersonai nav savu interešu.⁷⁴

Šis punkts jāaplūko arī no otras puses, jo tiesas uzdevums būtībā, ņemot vērā lietas apstākļus, ir apmierināt sabiedrības intereses vai respektēt personas iegūto tiesisko paļāvību

⁷⁰ Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.decembra spriedums. Lietas Nr. A420506212. 4.6. punkts.

⁷¹ Briede J. Par tiesisko paļāvību administratīvajā procesā // Jurista Vārds, 11.05.2000, Nr.19 (172)

⁷² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā SKA- 227/2010.

⁷³ Azartspēļu un izložu likuma 46. panta sestā daļa. "Latvijas Vēstnesis", Nr.195 (3353).

⁷⁴ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta 2. un 3. daļa. "Latvijas Vēstnesis", Nr.94 (2669).

attiecīgajā situācijā. Tātad, lai tiktu ņemta vērā personas izveidojusies tiesiskā paļāvība un tā būtu atzīstama par aizsardzības vērtu, jākonstatē, vai sabiedrība, kā arī valsts iegūs vairāk no tā, ka tiks atcelts uz personu izdots labvēlīgais akts, nekā atstājot to spēkā.

Piemēram, B. Latvijā dzīvoja no 1957.gada. 1987.gadā viņa aizbrauca pie saviem slimajiem vecākiem uz Lietuvu. Tur viņa kļuva par Lietuvas pilsoni. Pēc vecāku nāves viņa lūdza Pilsonības un imigrācijas departamentu atļaut atgriezties Latvijā un apvienoties ar dēla ģimeni. Pēc atļaujas saņemšanas viņa pārdeva savu dzīvokli un atgriezās Latvijā. 1997.gada 6.jūnijā Pilsonības un imigrācijas departaments izsniedza B. izbraukšanas rīkojumu, jo uzskatīja, ka 1991. gada Migrācijas lietu departamenta lēmums, kurā norādīts, ka departaments neiebilst pret B. pārceļšanos uz Latviju, zaudējis spēku ar likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" spēkā stāšanās dienu, tas ir, 1992. gada 1. jūliju, un ka minētā likuma 38. panta 2. punkts (ja ārvalstnieks uzturas bez derīgas vīzas vai uzturēšanās atļaujas) dod pamatu izdot izbraukšanas rīkojumu. Kā šajā gadījumā pareizi secināja Centra rajona tiesnesis N.Salienieks, adresātam labvēlīgu tiesisku (izdošanas brīdī tas bija tiesisks) un adresātam labvēlīgu administratīvo aktu dēļ, ja ir mainījušies tiesiskie apstākļi (šajā gadījumā tiesiskos apstākļus maina jaunpieņemtais likums), var atcelt tikai būtisku valsts vai sabiedrības interešu labā. Šajā gadījumā indivīda intereses tiktu skartas daudz vairāk, nekā valsts iegūtu, izraidot vecu cilvēku, kas jau sešus gadus dzīvo Latvijā kopā ar savu dēlu.⁷⁵

Viena būtiskā atšķirība starp šiem punktiem, ir jau aplūkotā sabiedrības un indivīda interešu samērošana. Otrs aspekts, kas atšķir 3. punktu no 4.punkta, ir, ka tas paredz noteiktu termiņu, kura laikā iestāde ir tiesīga atcelt tiesisku labvēlīgu administratīvo aktu. Autors likumā noteiktajā formulējumā saskata dažas pretrunas. APL 85. panta otrās daļas 3.punkts tiešā likuma tekstā nenorāda uz sabiedrības interešu aizskārumu, kuru gadījumā akts būtu atceļams. Šī iemesla dēļ, iespējams varētu izveidoties strīdīga situācija. Piemēram, uz personu ir izdots labvēlīgs tiesisks administratīvais akts (atļauja) par HES būvniecību uz upes, kas šķērso viņa zemi. Ir zināms, ka HES būvniecība atstāj negatīvu iespaidu uz ūdenī mītošajām dzīvajām radībām, kā arī izmainās pati upe utt. Ir skaidri redzams, ka tiks aizskartas gan sabiedrības grupas intereses (tuvējie māju iedzīvotāji), gan sabiedrības kopumā (vides aizsardzība), taču HES būvniecība ir vēl tikai procesā un iestāde nespēj pierādīt sabiedrības interešu būtisku aizskārumu, bet ir zināms, ka pēc tā pabeigšanas būs grūti mainīt situāciju. Šādā gadījumā iestāde varētu "apiet" šī paša panta otrās daļas 4. punktā noteikto par sabiedrības interesēm, atsaucoties uz Administratīvā procesa likuma

⁷⁵ Briede J. Par tiesisko paļāvību administratīvajā procesā // Jurista Vārds, 11.05.2000, Nr.19 (172)

85. panta otrās daļas 3.punktu, tikai šajā gadījumā, atceļot šo aktu, iestādei būtu jāievēro likumā noteiktais termiņš. Uzreiz būtu svarīgi minēt, ka pastāv ne tikai esošs sabiedrības interešu aizskārums, bet arī tāds, kas iespējams var realizēties nākotnē. Taču tādā situācijā, iestādes argumentācijai pavisam noteikti vajadzētu būt vēl pārliedzinošākai un motivētākai, kā konstatējot esošu aizskārumu. Attiecībā uz iepriekš minēto piemēru, šādās situācijās vienmēr pirms tiek izdots administratīvs akts tiek veikta vērtēšana, vai šāds lēmums spēs atstāt negatīvu iespaidu uz vidi utt. Taču šis fakts neizmaina autora pausto viedokli par APL 85. panta otrās daļas 3.punkta piemērošanu, ja iestāde nespēj pamatot būtisku sabiedrības interešu aizskārumu, kas minēts 4.punktā.

Kaut arī komentējamā panta otrās daļas 3.punktā nav minēts par sabiedrības interesēm, tas nenozīmē, ka tādām nav jāpastāv. Tas, ka leģitīmam mērķim arī šādā gadījumā ir jāpastāv, izriet no APL 65. un 66. panta. Sabiedrības intereses jeb leģitīmais mērķis var būt vērstas gan uz visas sabiedrības interešu un tiesību aizstāvību (ekonomiskās intereses, veselības vides aizsardzība u.tml.), gan kādas noteiktas sabiedrības grupas interešu un tiesību aizstāvību (piemēram, konkrēta autoceļa lietotāju intereses). APL 65. un 66. pantā ir noteikts administratīvā akta saturs un lietderības apsvērumi to izdodot.⁷⁶ Tas vistiešākajā mērā attiecas uz APL 85. panta otrās daļas 3. punktu, jo atceļamais administratīvais akts tiek atcelts ar atceļošo administratīvo aktu. Tieši par atceļošā akta nepieciešamību un tā saturu tiks lemts, piemēram, apsverot administratīvā akta saturu vai tā izdošanas lietderību, iestāde lemj: 1) par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi.⁷⁷ Darbā aplūkotajā situācijā šī akta izdošana būtu nepieciešama, ja sākotnējais akts aizskartu būtiskas sabiedrības intereses.

Autors secina, ka tā kā sabiedrības interešu esamībai ir jābūt abos aprakstītajos punktos, neskatoties uz to, ka trešajā punktā tiešā tekstā tas nav redzams, tad vienīgā atšķirība ir trešajā punktā noteiktais termiņš, lai gan uzmanība ir jāvērs arī uz ceturtajā punktā minēto, ka aktu var atcelt ja tas skar *būtiskas* sabiedrības intereses. Iespējams šis ir atslēgas vārds, kas, izņemot noteikto termiņu, atšķir šos punktus. Faktisko, tiesisko apstākļu maiņa var novest pie interešu aizskāruma, un gadījumā, ja APL 85. panta otrās daļas 3.punktā netiktu vērtētas sabiedrības intereses tikai tāpēc, ka tās nav būtiski aizskartas, to pēc būtības varētu formulēt kā adresātam atņemtas tiesības, jo nepastāv nekāds pamatojums, lai atceltu aktu, un tāpēc tas nekādā gadījumā nebūtu samērīgi APL 66. panta otrās daļas izpratnē.

⁷⁶ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 848. lpp.

⁷⁷ Administratīvā procesa likuma 66. panta pirmās daļas 1. punkts. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

Šajā gadījumā būtu nepieciešams noskaidrot, kas ir būtiskas intereses. Būtisku sabiedrības interešu aizskārumu var noteikt vairākos veidos. Pirmkārt, sabiedrības interešu aizskārumu var tikt konstatēts ar likumu. Pastāv speciālās likuma normas, šajā gadījumā tas ir Azartspēļu un izložu likums, kas nosaka vietas, kur drīkst organizēt azartspēles, licences izsniegšanas kārtību utt. Piemēram šī likuma 41. panta otrās daļas 10. punkts nosaka, ka azartspēles nedrīkst organizēt ēkās, kurās ir dzīvokļi un ieeja uz tiem ir ēkas ārpusē kopēja ar ieeju uz azartspēļu organizēšanas vietu. Šādā veidā pašvaldībai, kurai ar Azartspēļu un izložu likumā veiktajiem 2006. gada 4. jūlija grozījumiem ir piešķirta zināma rīcības brīvība azartspēļu atļauju izsniegšanā un atcelšanā, var pamatoties uz kaut vai jau minēto šī likuma 41. panta otrās daļas 10.punktu, kura neievērošanas gadījumā tiktu aizskartas kādas sabiedrības grupas intereses (konkrētās mājas iedzīvotāju intereses). Otrkārt, ir iespējams argumentēti pamatot, kādēļ šis akts tiek atcelts, pamatojoties uz sabiedrības interešu aizskārumu. Sabiedrības interešu aizskāruma pamatojumam ir jābūt argumentētam ar faktiem- tas ir jākonstatē. Jau iepriekš aplūkotajā spriedumā tiesa noteica, ka: "spēļu zāles atrašanās vieta pilsētas centrā, tuvu izglītības un kultūras iestādēm, kur ir intensīva iedzīvotāju kustība un visapkārt atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas, nozīmē, ka spēļu zāle ietekmē lielas iedzīvotāju daļas ikdienas dzīvi. Tāpat jāņem vērā, ka pret zāles atrašanās vietu iebildis liels pašvaldības iedzīvotāju skaits. Secināms, ka sabiedrības interešu aizskārumu bija tik nozīmīgs, ka pašvaldība pamatoti pieņēma pārsūdzēto lēmumu."⁷⁸ Gadījumos, kad tiešām pastāv sabiedrības aizskārumu un nepieciešams kliegt faktu, ka administratīvā akta atcelšana ir tikai iestādes interesēs, ir iespējams līdzīgs risinājums kā Aizkraukles pašvaldībai. Lai noskaidrotu sabiedrības viedokli par azartspēļu organizēšanas ietekmi uz Aizkraukles iedzīvotāju interesēm, Aizkraukles novada dome ar 2010. gada 29. jūlija lēmumu Nr.185 izsludināja publisku apspriešanu par to vai spēļu zāles atvēršana Spīdolas ielā 14a, radītu būtisku interešu aizskārumu. Noteikumi tika publicēti mājaslapā internetā un domes laikrakstā "Domes Vēstis".⁷⁹ Veiksmīgs piemērs ir arī aplūkotais spriedums saistībā ar bezdarbnieka pabalstu, kurā tika secināts, ka sabiedrības interesēs ir atgūt šos līdzekļus, lai tos varētu izmantot, izmaksājot pabalstu citai personai, kurai ir iestājies apdrošināšanas gadījums (bezdarbs).⁸⁰ Likumā nav noteikts, ka līdzekļi, kas nepamatoti izmaksāti, ir jāatgūst, lai novirzītu citiem. Tas izriet no sabiedrības konkrētas grupas interesēm, jo iespējams, ka šādi, nepamatoti izmaksājot pabalstu,

⁷⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā SKA- 227/2010.

⁷⁹ Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 23.augusta spriedums. Lietas Nr.A420766810. 2.4.punkts.

⁸⁰ Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.decembra spriedums. Lietas Nr. A420506212. 4.6.punkts.

cietīs kāds, kuram tas patiešām ir nepieciešams. Apskatot un izvērtējot, kā tiesa argumentē būtisku sabiedrības interešu aizskārumu esību, ņemot vērā APL 85. panta otrās daļas 3. un 4. punkta saturu, autora ieskatā, neskatoties uz to, ka 3.punktā nav minēts par nepieciešamību konstatēt sabiedrības interešu aizskārumu, lai atceltu uz personu izdotu tiesisku administratīvo aktu, tomēr tā esamība ir nepieciešama. Atšķirība ir tāda, ka trešajā punktā ir jākonstatē tikai sabiedrības interešu aizskāruma, savukārt ceturtajā tam ir jābūt būtiskam.

Visbeidzot, lai atceltu aktu, piemērojot trešā punkta noteikumus, iestādei ir jāievēro noteikts termiņš. Šādā gadījumā, administratīvo aktu var atcelt triju mēnešu laikā no dienas, kad iestāde uzzināja par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas.⁸¹ Atcelšanas iespēja būtībā ir atkarīga tieši no apstākļu maiņas, kuru rezultātā iestādei pastāv šī iespēja atcelt administratīvo aktu. Tātad, ja ir apstākļu maiņa, pastāv arī akta atcelšanas iespēja. Atkarībā no situācijas, ļoti būtiska ir pierādīšanas nasta, kas gulstas gan uz iestādi, gan indivīdu uz kuru izdots labvēlīgais akts.

Faktu zināšana pati par sevi vēl nav pietiekoša termiņa tecējuma aizsākšanai. Iestādei ir arī jāatzīst, ka tā iegūtos, vai jau no paša sākuma zināmos faktus novērtējusi kļūdaini. Iestādei ir jāpierāda, ka pastāv tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi, saskaņā ar kuriem administratīvo aktu var atcelt. Ja ieinteresētā persona apgalvo, ka iestāde faktus ir zinājusi iepriekš, tad tas ir jāpierāda viņai.⁸² Attiecībā uz trīs mēnešu atcelšanas termiņu, persona ir ieinteresēta pierādīt, ka iestāde šos faktus ir zinājusi un atzinusi par kļūdainiem, jo tādējādi pastāv iespēja, ka iestāde var nokavēt šo termiņu un administratīvais akts paliks spēkā. Procesuālais termiņš ir laiks, kas dots kādas procesuālās darbības veikšanai. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka procesuālie termiņi kalpo tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai, un secinājusi, ka termiņa ierobežojuma mērķis ir nodrošināt lietas atrisināšanu saprātīgā laika periodā un nodrošināt otras puses paļāvību, ka konflikta risinājums vēlāk netiks pārskatīts.⁸³ Atbilstoši APL 46. panta pirmajai daļai atjaunot termiņu, drīkst lūgt tikai procesa dalībnieks, pietam to lūdz tieši iestādei. APL 85. panta otrās daļas 3. punktā noteiktais triju mēnešu termiņš nav atjaunojams, jo kā pantā norādīts, esošais trīs mēnešu termiņš attiecas uz iestādi, kurai ir tiesības atcelt administratīvo aktu šajā termiņā, no brīža, kad uzzināja par tā atcelšanas iespēju.

⁸¹ Administratīvā procesa likuma 85. panta otrās daļas 3. punkts. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

⁸² Francs Jozefs Paine. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 285,286. lpp

⁸³ Marina Borkoveca. Procesuālie termiņi administratīvajā procesā. Jurista Vārds 8. augusts 2006 /NR. 31 (434).

Lai uzskatāmāk izklāstītu domu, autors to ilustrēs ar piemēra palīdzību. Persona A vērsas iestādē ar pieteikumu par viņai labvēlīga administratīvā akta izdošanu un 2013.gada 20.maijā saņem atļauju pašvaldības teritorijā, senā mājā izbūvēt izklaides vietu. Paraēli, kamēr rit remontdarbi, Saeimā tiek pieņemti grozījumi likumā, ka ēkas, kuras būvētas pirms 1922. gada 1. janvāra, nedrīkst tikt izmantotas kā izklaides vietas un paredzētas tikai apdzīvošanai vai pašvaldību saimnieciskajām vajadzībām. Stājoties spēkā šiem grozījumiem, pašvaldība apseko nekustamos īpašumus, vai kāds no tiem atbilst jaunajiem grozījumiem, vai tajā tiek veiktas minētās darbības. Pašvaldība šādā situācijā konstatē vairākus gadījumus, kuros saskaņā ar likuma grozījumiem administratīvie akti ir atceļami. Šādas rīcības leģitīmais mērķis no iestādes puses ir sabiedrībai svarīgu objektu saglabāšana. Kamēr pašvaldība nonāk līdz administratīvo aktu pārskatīšanai, ir jau pagājis likumā noteiktais termiņš (trīs mēneši) kopš tika konstatēti šie gadījumi, kuros akts būtu jāatceļ. Ne mazāk būtiski ir ņemt vērā, ka akts jāatceļ ne vēlāk kā viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas. Tas nozīmē, ka iestādei, viena gada ietvaros kopš akta spēkā stāšanās ir jākonstatē apstākļu maiņa, un tad triju mēnešu laikā tas jāatceļ. Autora ieskatā svarīgi ir norādīt, ka gadījumā, ja iestāde uzzinātu par atcelšanas iespēju 2014. gada 19. maijā, tas nenozīmētu, ka tai joprojām būtu šie trīs mēneši. Pašvaldības rīcībā būtu palikusi tikai viena diena, jo likums nosaka, ka var atcelt ne vēlāk kā viena gada laikā kopš administratīvā akta spēkā stāšanās.

Autors šajā situācijā saskata problēmjautājumu. Uzmanība ir jāvērs uz abos punktos lietotajiem vārdiem "var atcelt". Ceturtajā punktā noteikts, ka aktu var atcelt, ja mainījušies lietas apstākļi un tiek skartas būtiskas sabiedrības intereses. Redzams, ka vārds "un" saista abas teikuma daļas, tātad abiem noteikumiem jāizpildās kumulatīvi. Trešajā punktā arī jākonstatē apstākļu maiņa un, ja tāda patāv, tad aktu var atcelt noteiktā termiņā. Tas nozīmē, ka iestādei ir zināma rīcības brīvība, kas dod tiesības atcelt šo aktu, bet rīcības brīvība tiek ierobežota ar noteiktu termiņu, kurā šis akts ir atceļams.

2.2. Zaudējumu atlīdzināšana, atceļot tiesisku, labvēlīgu administratīvo aktu

APL 92. pantā ir noteikts, ka "ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību."⁸⁴ Lēmums par zaudējumu vai kaitējuma atlīdzināšanu ir administratīvais akts, kurš kā patstāvīga daļa var būt iekļauts arī atceļošajā

⁸⁴ Administratīvā procesa likuma 92. pants. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

administratīvajā aktā.⁸⁵ Parasti zaudējumi, kas nodarīti ar administratīvo aktu, ir atlīdzināmi, ja administratīvais akts ir prettiesisks (sk. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.pantu). No šī nosacījuma ir pieļaujamas atkāpes, piemēram, ja tas īpaši paredzēts likumā (Administratīvā procesa likuma 85.panta trešajā daļā paredzēta zaudējumu atlīdzināšana arī tiesiska administratīvā akta gadījumā) vai situācijā, ja personai dēļ sabiedrības interesēm ir radies īpaši smags tiesību aizskārums un ir acīmredzami netaisnīgi, ka persona viena cieš šā administratīvā akta radīto seku dēļ.⁸⁶ Šajā situācijā rodas neskaidrība, ko darīt, ja lēmums par zaudējumu atlīdzināšanu ir kā patstāvīga daļa atceļošajā administratīvajā aktā, taču šis atceļošais administratīvais akts ir tiesisks. Arī šajā jautājumā tiesa ir pamatojusi savu viedokli, ka: "iestādei un tiesai, lemjot par zaudējumu atlīdzināšanu, vispirms jānoskaidro, vai administratīvais akts, ar kuru nodarīti zaudējumi, ir prettiesisks. Ja administratīvais akts ir tiesisks, iestādei vai tiesai jāapsver, vai konkrētais gadījums nav izņēmuma gadījums, kad personai ir atzīstamas tiesības uz zaudējumu atlīdzību, neatkarīgi no tā, vai attiecīgais akts ir tiesisks vai prettiesisks."⁸⁷ Tātad prettiesiska iestādes vai tiesas rīcība nav obligāts priekšnoteikums zaudējumu atlīdzības saņemšanai. Atzīstamas tiesības uz zaudējumu atlīdzību pastāv APL 85. panta otrās daļas 3. un 4. punktā minētajos gadījumos.

Atlīdzināmi ir tikai tie zaudējumi, kas personai citādi (ja atceltais administratīvais akts vispār nebūtu izdots) nebūtu radušies. Tie var būt gan tādi, kas jau ir radušies, gan tādi, kas nākotnē nepārprotami radīsies sakarā ar administratīvā akta atcelšanu.⁸⁸ Uzmanība būtu jāvērs uz zaudējumiem, kas radīsies nākotnē. Personai tika izsniegta ciršanas atļauja, taču vēlāk atklājoties, ka meža teritorijā mīt melnais stārķis, tika pieņemts lēmums par mikrolieguma izveidi. Pieteicējs lūdza iestādei atlīdzināt visus zaudējumus, kas veidojas sastādot kokmateriālu cenas, ja mežs būtu nocirsts. Autors vērs uzmanību šim spriedumam, liekot uzsvāru uz iestādes iesniegtajiem paskaidrojumiem tiesai, ka: "kompensāciju piešķir par saimnieciskās darbības ierobežojumiem vispār, nevis tikai gadījumos, ja saimnieciskā darbība nav uzsākta. Ciršanas apliecinājuma izsniegšana vēl nenozīmē saimnieciskās darbības uzsākšanu, jo Ciršanas apliecinājums ir tikai atļauja veikt tajā norādītās darbības, bet tas neapliecina, ka šīs darbības jau būtu veiktas".⁸⁹ Var

⁸⁵ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 851. lpp.

⁸⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 8.novembra spriedums lietā SKA-431/2007, 11. punkts.

⁸⁷ Turpat.

⁸⁸ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 852. lpp.

⁸⁹ Administratīvās rajona tiesas 2012. gada 25. maija spriedums. Lietas Nr.A420341812.

teikt, ka saistībā ar nākotnē nepārprotami gaidāmiem zaudējumiem, svarīgi ir nošķirt gadījumus, kad darbība vēl nav uzsākta un, kad tā jau ir procesā vai noslēgusies. Gadījumā, ja darbība vēl nav veikta, kā norādīja arī tiesa, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs varēja lūgt arī atcelt šo atļauju.

Lietā par bērna piedzimšanas un kopšanas pabalsta piešķiršanu, bērna māte vērsās iestādē ar iesniegumu. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra iesniegumu apmierināja. Pēc kāda laika, VSAA saņēma informāciju no Apvienotās Karalistes kompetentās iestādes, ka minētā pieteicēja dzīvo un ir nodarbināta, kā arī pieprasījusi ģimenes pabalstu Apvienotajā Karalsitē. Ņemot vērā šo informāciju, VSAA pātrauca pabalsta piešķiršanu, kā arī VSAA starptautisko pakalpojumu nodaļa pieņēma lēmumu par pārmaksas atgūšanu. Persona vērsās tiesā par pieņemtā lēmuma atcelšanu, savukārt tiesa to noraidīja, kā galveno apstākli minot, ka pabalsts izmaksājams tiem vecākiem, kuriem faktiskā dzīvesvieta ir Latvijā.⁹⁰

Ja tiesisku, labvēlīgu administratīvo aktu atceļ ar atpakaļejošu spēku, tad labums, ko adresāts vai cita persona ir saņēmusi, pamatojoties uz šo administratīvo aktu, labuma saņēmējam ir jāatdod atpakaļ attiecīgajam publisko tiesību subjektam. Ja tiesību normās nav noteikta cita kārtība, konkrētā summa vai cits labums un tā atdošanas kārtība nosakāma ar administratīvo aktu.⁹¹ Nosakot pienākumu personai atmaksāt pārmaksātos pabalstus, tiek pieņemts nelabvēlīgs administratīvais akts. Lai iestāde būtu tiesīga izdot nelabvēlīgu administratīvo aktu, ir jāpastāv tiesību normām, kas tieši iestādi uz to pilnvaro, turklāt attiecīgajām tiesību normām ir jābūt norādītām arī pašā administratīvajā aktā. Tiesa konstatē, ka likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 27.¹ panta pirmajā daļā atrunāts, ka VSAA atgūst sociālās apdrošināšanas pakalpojumu par pagājušo laiku, bet ne vairāk kā par triju gadu periodu, skaitot no pārmaksāšanas dienas. Secināms, ka vispārīgi tiesību normās ir noteikta VSAA kompetence atgūt pārmaksātos pabalstus.⁹² Ņemot vērā, ka labvēlīgais administratīvais akts kļuvis nepārsūdzams ir nepieciešams konstatēt APL 85. pantā minētos apstākļus, kas ļauj atcelt šādu administratīvo aktu. Šajā situācijā atbilstoši apdrošināšanas sistēmas mērķim sabiedrības interesēs ir atgūt šos līdzekļus, lai tos varētu izmaksāt citai personai, kurai iestājies apdrošināšanas gadījums (bērna kopšana) un kurai šie līdzekļi nepieciešami vairāk.⁹³

⁹⁰ Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 12. novembra spriedums. Lietas Nr.A420530312. 8.punkts.

⁹¹ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 852. lpp

⁹² Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 12. novembra spriedums. Lietas Nr.A420530312. 11.punkts.

⁹³Turpat..

3. APL 85. PANTĀ IETVERTIE GADĪJUMI, KAD PERSONAS TIESISKĀ PAĻĀVĪBA NAV AIZSARGĀJAMA, BET IR VĒRTĒJAMA

3.1 Adresātam nelabvēlīga tiesiska administratīvā akta atcelšana

Turpmāk darbā autors aplūkos, kā tiesiskās paļāvības aizsardzības princips ietekmē tiesiska, nelabvēlīga administratīvā akta atcelšanu, ja vispār adresāta tiesiskā paļāvība var tikt aizsargāta. APL 85. panta pirmā daļa noteic, ka "Adresātam nelabvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī, izņemot gadījumu, kad saskaņā ar tiesību normām šāda paša satura administratīvais akts tūlīt būtu jāizdod no jauna."⁹⁴

Pirmā teikuma daļa bez jebkādam atrunām norāda, ka, lai arī administratīvais akts ir tiesisks, dēļ tā, ka tas ir nelabvēlīgs adresātam, to var atcelt jebkurā brīdī. Ja faktiskie vai tiesiskie apstākļi mainās, tiesisku nelabvēlīgu administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī. Nav arī svarīgi, vai šāds administratīvais akts ir vai nav kļuvis neapstrīdams.⁹⁵ Tiesiskā paļāvība nelabvēlīgu tiesisku administratīvo aktu neaizsargā, izņemot gadījumus, kad lēmums ir labvēlīgs trešajai personai. Nelabvēlīgu aktu var atcelt gan ar atpakaļejošu spēku (ex tunc), gan tikai uz priekšu (ex nunc). Tas izlemjams, izdarot lietderības apsvērumus.⁹⁶ Administratīvā procesa likuma komentāros minētais, ka nelabvēlīgu administratīvo aktu tiesiskā paļāvība neaizsargā, nav īsti pareizi, kaut vai dēļ tā, ka šis nelabvēlīgais akts var būt labvēlīgs kādai trešajai personai. Tieši tāpēc ir vienmēr jāizvērtē administratīvā akta atcelšanas nepieciešamība, jo var izrādīties, ka aizsargājama ir tieši trešās personas paļāvība. Pietam, neskatoties uz to, ka šis akts ir nelabvēlīgs, tas ir tiesisks, tātad to pieņemot ir ievērotas visas procesuālās un materiālās normas. Šādā situācijā tiesiskā noteiktība prasa, lai administratīvais akts, kas ir pieņemts ievērojot tiesību normas un ieguvis galīgo spēku (kļuvis nepārsūdzams) vairs netiktu atcelts. Vērtējot no otras puses, tiesiskā paļāvība uz izdoto nelabvēlīgu aktu nav aizsargājama, jo nelabvēlīgais administratīvais akts adresātam nesniedz nekādu labumu, uz kuru varētu paļauties. To vai administratīvais akts ir labvēlīgs vai nelabvēlīgs nosaka pēc tā, cik ļoti tas atbilst adresāta interesēm. Adresātam nelabvēlīga akta atcelšana uzskatāma par viņam labvēlīgu administratīvo

⁹⁴ Administratīvā procesa likuma 85. panta pirmā daļa. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

⁹⁵ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 841. lpp.

⁹⁶ Turpat. 840,841.lpp.

aktu.⁹⁷ Autors vēlas vārst uzmanību uz komentējamā panta pirmo daļu, apskatot no jau minētās trešās personas skata punkta.

Kādā lietā bija šādi apstākļi: pašvaldība ar Lēmumu bija atcēlusi personai izdotu nelabvēlīgu administratīvo aktu, par tai piederošas ēkas nojaukšanu, kas sākotnēji bija pieņemts pēc zemes gabala īpašnieces iesnieguma un bija tās interesēm labvēlīgs. Atbilstoši jau iepriekš minētā APL 85. panta 1. daļai, personai nelabvēlīgu administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar tiesību normām, šāda paša satura administratīvais akts tūlīt būtu jāizdod no jauna. Tomēr, ja administratīvajam aktam ir divejāda iedarbība (piemēram, adresātam- nelabvēlīgs, trešajai personai- labvēlīgs), tad atcelšana jāizvērtē arī no pretējo interešu viedokļa. Gadījumā, ja tiek atcelts adresātam nelabvēlīgs administratīvais akts, kas aizstāv trešo personu tiesības un intereses, piemērojami noteikumi, kas regulē labvēlīga administratīvā akta atcelšanu.⁹⁸

Tādējādi gadījumos, kad nelabvēlīgs administratīvais akts trešajai personai ir labvēlīgs, tiks piemērots kāds no APL 85. panta otrajā daļā esošajiem noteikumiem. Tāpēc, aiztaupot iespējamo atsaukšanos uz tiesas judikatūru, un veidu kā efektīvāk aizsargāt trešo personu šādā situācijā, darba autors norāda, ka 85. panta pirmajā daļā noteiktais varētu būt papildināms ar vēl vienu atrunu, ka nelabvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī, ja vien tas nav kļuvis labvēlīgs kādai trešajai personai. Ar šādu formulējumu uzreiz izpildās tiesiskās noteiktības principa pamatiezīme, kas nostiprināta arī EST praksē, ka: "saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesiskās noteiktības princips prasa, lai tiesību normas būtu skaidras un precīzas un to iedarbība būtu paredzama, lai tādējādi ieinteresētās personas varētu novērtēt savu juridisko situāciju un attiecības..".⁹⁹ Tādējādi iekļaujot šo atrunu, autora ieskatā, ikviena persona varētu skaidrāk un precīzāk saprast šo normu un novērtēt, vai tā varētu aizstāvēt savas tiesiskās intereses. Autors jau iepriekš darbā aplūkoja Eiropas Savienības Tiesas spriedumu, kurā tika izvērsti jautājums par to, vai EST interpretēta norma būtu jāpiemēro arī uz tādu iestādes lēmumu, kas ieguvis jau galīgo spēku. EST noteica: "Administratīva lēmuma galīgais raksturs, kas iegūts, beidzoties saprātīgam pārsūdzības termiņam vai izsmeļot visus tiesību aizsardzības līdzekļus, sekmē minēto drošību, kā rezultātā Kopienas tiesības nenoteic, ka administratīvai iestādei principā būtu pienākums pārskatīt administratīvu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs minētajā veidā."¹⁰⁰ Tātad,

⁹⁷ Turpat. 824.lpp.

⁹⁸ Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 16.aprīļa spriedums. Lietas Nr. A42599508. 13.punkts.

⁹⁹ EST 2015. gada, 12. februāra spriedums lietā: Eiropas Parlaments pret Eiropas Savienības Padomi, C-48/14.

¹⁰⁰ EST(bij. Kopienas) 2004. gada, 13. janvāra spriedums lietā: Kuhne&Heitz NV v Productschap voor Pluimvee en Eieren, C-453/00, para. 24.

kaut arī administratīvais akts ir ar nelabvēlīgu raksturu, un šīs īpašības dēļ to ir iespējams atcelt vai uzlikto pienākumu apjomu samazināt jebkurā brīdī, izņemot gadījumu kurā šāda paša satura administratīvais akts tūlī būtu jaizdod no jauna, autora ieskatā šāda situācija nonāk pretrunā ar tiesiskās noteiktības principu, jo, apskatot konkrēto spriedumu no gramatiskā viedokļa, runa ir par lēmuma galīgo raksturu kā tādu, neskatoties uz to, vai tas ir pienākumu uzliekošs vai tiesību piešķirošs, tādējādi, tiesiskās noteiktības principam būtu jāizsargā ikviens no tiem. Protams, neizprotama būtu situācija, kurā nelabvēlīga administratīvā akta adresāts celtu tiesā prasību, jo nebūtu vēlējies, lai šis nelabvēlīgais lēmums tiktu atcelts.

Nelabvēlīgs administratīvs akts APL 85. panta izpratnē var būt:

- 1) tiesību samazinošs administratīvais akts;
- 2) pienākumu vai aizliegumu uzliekošs administratīvais akts;
- 3) saistošs konstatējums, kas neatbilst adresāta interesēm.¹⁰¹

Pirms tiek turpināts apskatīt nelabvēlīgu administratīvo aktu, ir jāpievērš uzmanība arī negatīvam administratīvajam aktam. APL 85. panta izpratnē, raugoties no tiesu prakses, atteikums ir negatīvs administratīvs akts, kas neko nemaina personas tiesiskajā stāvoklī un tam nav turpinošas iedarbības. Līdz ar to, nav iespējams runāt par atteikuma kā tāda spēka zaudēšanu vai atcelšanu. Atceļot atteikumu, personas tiesiskajā stāvoklī nekas nemainās. Tāpēc arī atteikuma gadījumā pieteikuma priekšmets tiesā ir labvēlīga administratīvā akta izdošana.¹⁰² No minētā izriet, ka atteikumu kā negatīvu aktu nav iespējams atcelt, bet jāvērtē, vai iespējama labvēlīga administratīvā akta izdošana.¹⁰³ Tātad APL 85. panta izpratnē, nav nozīmes apspriest negatīva administratīvā akta atcelšanu, jo atceļot atteikumu personas tiesiskajā stāvoklī nekas nemainās.

Turpinot iesākto par nelabvēlīgu administratīvo aktu, tas personai uzliek pienākumus vai samazina noteiktas tiesības. Šajā sakarībā arī tiesa ir noteikusi, ka tiesiskās noteiktības princips prasa, lai tiesību norma būtu formulēta tādā veidā, lai persona varētu paredzēt savas rīcības sekas. Īpaši svarīgi tas ir gadījumos, kad attiecībā uz personu var tikt izdots nelabvēlīgs administratīvs

¹⁰¹ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 824. lpp

¹⁰² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 3.marta spriedums lietā SKA-34/2007

¹⁰³ Administratīvās rajona tiesas 2009. gada 26. februāra spriedums. Lieta Nr.A42557407. 10.punkts.

akts. Šādai tiesību normai jābūt ar lielāku konkretizācijas pakāpi nekā normai, kas neizraisa personai nelabvēlīgas sekas.¹⁰⁴

Arī Eiropas Savienības Tiesa uzsver tiesisko noteiktību normu piemērošanā, tādējādi apstiprinot tiesiskās noteiktības lomu gan nacionālajā, gan Eiropas Savienības tiesību sistēmā. Spriedumā *Stichting ROM-projecten v Staatssecretaris van Economische Zaken*, tiesa norādīja, ka par pretēju Kopienas tiesībām nevar uzskatīt to, ka administratīvo aktu atcelšanas jomā un valsts iestāžu nepamatoti izmaksātās finanšu palīdzības jomā valsts tiesības ņem vērā vienlaikus gan tiesiskuma, gan tiesiskās noteiktības principu, ievērojot, ka pēdējais princips ir daļa no Kopienas tiesiskās kārtības. Šis tiesiskās noteiktības princips it īpaši prasa, lai Kopienas tiesiskais regulējums ļauj ieinteresētajām personām precīzi zināt saistību, ko tas tiem uzliek, apjomu. Individīdiem nepārprotami jāzina savas tiesības un pienākumi un līdz ar to jāveic atbilstoši pasākumi.¹⁰⁵

Ir nepieciešams aplūkot arī pirmajā daļā ietverto atrunu, lai precīzāk saprastu tās tvērumu. "Adresātam nelabvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī, **izņemot gadījumu, kad saskaņā ar tiesību normām šāda paša satura administratīvais akts tūlīt būtu jāizdod no jauna**".¹⁰⁶ Tātad, šādu aktu atcelt nevar, ja attiecīgajai situācijai ir jābūt noregulētai ar tieši tāda satura administratīvo aktu. Tas var būt gadījumā, kad attiecīgā nelabvēlīgā administratīvā akta izdošana ir paredzēta normatīvajā aktā vai, kad iestāde pati ir ierobežojusi savu rīcības brīvību ar iekšējām tiesību normām vai vienveidīgu praksi.¹⁰⁷

Lietā *SKA 241/2007* strīds bija saistībā ar soda naudu, par savlaicīgu nepieteikšanos pašvaldībā kā nekustamā īpašuma nodokļu maksātājai. Tiesa atzina, ka administratīvais akts daļā par soda naudu 30 procentu apmērā no nodokļa naudas ir pamatots, jo šajā daļā ir obligātais administratīvais akts. Līdz ar to administratīvais akts daļā par soda naudu 30 procentu apmērā no nodokļa summas bija jāatstāj negrozīts. Tā kā soda nauda vismaz 30 procentu apmērā ir jāpiemēro obligāti, iestādei attiecīga saturs lēmums obligāti būs jāpieņem no jauna.¹⁰⁸ Šajā

¹⁰⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2005. gada 15. marta spriedums SKA- 55.

¹⁰⁵ EST(bij. Kopienas) 2007. gada, 21. jūnija spriedums lietā: *Stichting ROM-projecten v Staatssecretaris van Economische Zaken*, C-158/06, para. 24,25.

¹⁰⁶ Administratīvā procesa likuma 85. panta pirmā daļa. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

¹⁰⁷ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 840. lpp

¹⁰⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2007.gada 14. jūnija spriedums SKA- 241/2007.

spriedumā skaidri tiek pateikts, ka administratīvo aktu nevar atcelt, ja tas ir obligātais administratīvais akts.

Šis spriedums būtībā ilustrē, kādu funkciju veic obligātais administratīvais akts. Soda naudu varētu palielināt vai samazināt, taču obligātais administratīvais akts norāda, ka tai ir jābūt vismaz 30%, tātad šajā daļā grozīt neko vairs nevar. Ja arī tas tiktu izdarīts, tad kā jau norādīts-tāds pats akts būtu jāizdod no jauna.

3.2. APL 85. panta otrās daļas 1. punkts

Izlasot APL 85. panta otrās daļas 1. un 2. punktā minēto, varētu rasties maldīgs priekšstats par administratīvā akta atcelšanu atbilstoši šiem punktiem. Neskatoties uz to, ka tie ietver nosacījumus, atrunas, uzdevumus, kas būtiski atvieglo iestādes darbu tiesiska administratīvā akta atcelšanas gadījumā, iestādei jebkurā gadījumā ir jāapsver nepieciešamība atcelt administratīvo aktu. Otrās daļas ievaddaļā ietvertie vārdi "var atcelt" piešķir iestādei rīcības brīvību. Rīcības brīvības gadījumā iestādei vienmēr ir jāapsver administratīvā akta atcelšanas nepieciešamība, ņemot vērā adresāta tiesisko paļāvību.¹⁰⁹ Autors vēlas uzsvērt, ka tiesiskā paļāvība nebūs aizsargājama tikai tad, ja tā tiks izvērtēta, neskatoties uz to, ka APL 85. panta otrās daļas 1. un 2.punktā pastāv atrunas ar atcelšanas gadījumiem, atcelšana paredzēta tiesību normās, vai administratīvais akts izdots ar kādu citu nosacījumu- uzdevumu. Administratīvā procesa likuma 85.panta otrās daļas 4.punkts ir paredzēts gadījumiem, kad speciālais regulējums neparedz atcelšanas iespēju. To apstiprina arī 85. panta otrās daļas 1. punkts, kas regulē gadījumus, kad speciālais likums paredz administratīvā akta atcelšanas iespēju.¹¹⁰ 1. punktā ietvertais saiklis "vai" nosaka, ka pastāv ne tikai iespēja atcelt aktu ar tiesību normas palīdzību, bet arī, kad akts ietver sevī atcelšanas atrunu. Šajā punktā ietvertie gadījumi ir divas alternatīvas iespējas tiesiska administratīvā akta atcelšanai.

Kā pirmais tiks apskatīts gadījums, kad tiesību norma atceļ administratīvo aktu. Senāts noteicis: "tiesiskās paļāvības princips neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Grozot tiesisko regulējumu, valstij ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām

¹⁰⁹ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 842. lpp

¹¹⁰ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 6.janvāra spriedums. Lietas Nr.A420387913. 6.1.punkts.

interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts."¹¹¹ Šo situāciju ļoti labi raksturo tiesu spriedumi, kas attiecās uz pensiju lietām. Vienu no šiem spriedumiem autors sīkāk analizēs turpmākajā tekstā. Lietas apstākļi ir saistīti ar to, ka personai tiek pārtraukts maksāt vecuma pensiju, kā arī piemaksas pie vecuma pensijas saistībā ar to, ka apdrošināšanas stāžs ir mazāks par desmit gadiem, kas nepieciešams, lai būtu tiesības saņemt pensiju. Tiesa noteica, ka: "tā kā likuma par valsts pensijām pārejas noteikumu 42.¹ punkts, kurš stājās spēkā 2012. gada 18. jūlijā, paredz, ka šādā gadījumā Latvijas pensija pārrēķināma vai tās izmaksāšana pārtraucama, šos periodus izslēdzot, tad ir iestājušies APL 85. panta otrās daļas 1. punkta nosacījumi, kas ir par pamatu iepriekš izdota labvelīga akta atcelšanai."¹¹²

Izpētot pieteicēja, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras un tiesas argumentus, var secināt, ka pieteicēja esošajos apstākļos pretēji tiesas un VSAA nostājai, tomēr var saskatīt pamatu uz tiesisko paļāvību, lai administratīvais akts netiktu atcelts. Lai noskaidrotu, vai personas tiesiskā paļāvība bija aizsardzības vērtā būtu jānoskaidro: 1) vai bija kaut kas, uz ko varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums), 2) vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās, 3) vai attiecīgā personas paļāvība ir aizsardzības vērtā.¹¹³

Uz attiecīgo personu tika izdots labvēlīgs, tiesisks administratīvais akts, kas deva iespēju personai saņemt vecuma pensiju, kā arī piemaksas pie vecuma pensijas. Pieteicējam Latvijas vecuma pensija tika piešķirta par noteiktu apdrošināšanas stāžu uz mūžu, pie nosacījuma, ka Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa viņam tiks apturēta saskaņā ar Vienošanās nosacījumiem.

Ņemot vērā, ka personai Latvijas Republikas valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros bija piešķirta vecuma pensija no 1999. gada 12. janvāra un maksāta līdz pat 2013. gada 1. aprīlim, kad administratīvais akts tika atcelts, autora ieskatā var apgalvot, ka periods ir pietiekoši ilgs, lai personai varētu izveidoties tiesiskā paļāvība par to, ka lēmums netiks atcelts. Spriedumā minēts, ka pieteicējs, lai saņemtu vecuma pensiju ir informējis VSAA par to, ka tiek saņemta pensija arī no Krievijas Federācijas. Piešķirot pieteicējam valsts vecuma pensiju uz mūžu pēc vispārējiem noteikumiem 1999. gadā, VSAA zināja, vērtēja, pārbaudīja un ņēma vērā informāciju, ka pieteicējs ir Krievijas Federācijas izdienas pensijas saņēmējs. Pensijas izmaksāšana šo gadu garumā norāda uz administratīvā akta patstāvīgumu un nemainīgumu.

¹¹¹ Augstākās tiesas Senāta administratīvo lietu departamenta 2011. gada 24. novembra spriedums lietā SKA-708/2011.

¹¹² Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420383813.12.punkts.

¹¹³ Augstākās tiesas Senāta administratīvo lietu departamenta 2005.gada 12.aprīļa spriedums lietā SKA-93, 13. punkts.

Neskatoties uz to, ka vecuma pensija piešķirta uz mūžu pie tāda nosacījuma, ka Krievijas Federācijas izdienas pensijas izmaksa tiks apturēta saskaņā ar Vienošanos, personas pašāvība būtu jāizsargā, jo fakts, ka tiek izmaksātas divas pensijas vienlaicīgi un tas ir prettiesiski, kā rezultātā administratīvais akts ir atceļams, ir jākonstatē iestādei. VSAA apgalvo, ka jau no Vienošanās spēkā stāšanās brīža pieteicējs nevarēja paļauties, ka vienlaicīgi saņems divu valstu pensijas, taču pamatots ir arī paša pieteicēja arguments, ka tiesiskā pašāvība nebūtu ņemama vērā, ja pieteicējs Latvijas pensijas piešķiršanas procesā būtu noslēpis Krievijas izdienas pensijas esmības faktu, ar nolūku, lai informācija par pieteicēja Latvijas pensiju nebūtu paziņota Krievijas pusei. Līdzīgi kā autors savā darbā jau aplūkoja un secināja, ka pašāvība nav aizsargājama ja persona pati savas rīcības rezultātā, apzinoties iespējamās sekas kā, piemēram, attiecīgajā situācijā, zaudēt iespēju atsaukties uz tiesiskās pašāvības aizsardzību.

Jo ilgāks laiks ir pagājis no administratīvā akta spēkā stāšanās, jo lielāka ir adresāta pašāvība, jo būtiskākam ir jābūt sabiedrības interešu aizskārumam, kura vārdā administratīvais akts tiek atcelts.¹¹⁴ Autors ir konstatējis un no tiesas sprieduma izriet, ka pieteicējam pensija tika izmaksāta jau no 1999. gada 12. janvāra, līdz administratīvā akta atcelšanai t.i., 2013. gada 1. aprīlis. Nav noteiktu kritēriju un tiesu praksē tas nav aplūkots, kāds ir vērā ņemams laika periods, lai personas tiesiskā pašāvība būtu pietiekami vērā ņemama un būtiska. Tādējādi autora ieskatā šis laika periods ir pietiekoši ilgs, kā arī no sprieduma izriet, ka šo gadu laikā pensijas izmaksa ir bijusi konstanta, bez pārtraukumiem. Skatot šo situāciju kopsakarā ar APL 68. pantu, nosacījums par Krievijas Federācijas pensijas izmaksas pārtraukšanu ir nosacījums atrunas formā, kura mērķis ir ierobežot tiesisko pašāvību uz administratīvā akta patstāvīgumu, kā arī, lai iestāde varētu paturēt tiesības reaģēt uz turpmāko apstākļu maiņu.¹¹⁵

Apkopojot izanalizēto, autors vēlas norādīt uz būtiskākajām problēmām, kurām būtu jāpievērš uzmanība. Pirmkārt, tiesa savā spriedumā atsaucas uz "Likuma par valsts pensijām" pārejas noteikumu 42.¹ punktu, kas ir stājies spēkā pēc administratīvā akta izdošanas. Tātad ir mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, šajā situācijā, tā ir likuma "par valsts pensijām" 42.¹ norma, kura dod iespēju atcelt pieteicējam labvēlīgo administratīvo aktu. Izejot no šiem apstākļiem, autors secina, ka šeit būtu bijis jāpiemēro APL 85. panta otrās daļas 4. punkts. Šajā spriedumā tiesa piekrīt VSAA rīcībai un administratīvā akta atcelšanu uzskata par tiesisku rīcību

¹¹⁴ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 850. lpp

¹¹⁵ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 681, 682.lpp

no iestādes puses. Būtībā arguments, kāpēc šajā spriedumā tiesa piemēro APL 85. panta otrās daļas 1. punktu, nevis kā autors secināja APL 85.panta otrās daļas 4. punktu, ir meklējams VSAA iesniegtajos paskaidrojumos tiesai. "Ņemot vērā, ka pieteicējam pensijas un piemaksas pie pensijas izmaksa ir pārtraukta no 2013. gada 1. aprīļa, bet pensijas summa, ko pieteicējs saņēma līdz 2013. gada 31. martam, netiek pieprasīta atmaksāt, tiesiskās paļāvības princips nav pārkāpts."¹¹⁶ Kā zināms, tad tiesiskā paļāvība personu neaizsargā, iestājoties APL 85. panta otrās daļas 1. un 2. punkta rezultātā, jo šī persona sekas varēja paredzēt. Tātad nav jāskata, vai pieteicēja tiesiskā paļāvība ir aizsardzības vērtā, jo labums, ko tas guvis, saņemot pensiju līdz 2013. gada 31. martam, netiek atprasīts. Kādā citā pensiju lietā tiesa izskaidroja, ka: "Tiesību normām, kas pasliktina personas stāvokli, parasti nav atpakaļejoša spēka. Personai ir jābūt iespējai plānot savu dzīvi, paļaujoties, ka tiesiskās situācijas izmaiņas nelabvēlīgi neietekmēs tās dzīvi. Ja uz personai labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu attiecina tiesību normu, kas nebija spēkā laikā, kad administratīvais akts tika izdots, tas pārkāpj tiesiskās paļāvības principu. Tomēr, ja likumdevējs tiesību normā ir paredzējis administratīvā akta atcelšanu attiecīgos gadījumos, tad prezumējams, ka tiesisko paļāvību tas izvērtējis jau, tiesību normu pieņemot. Šādos gadījumos tiesību piemērotājam tā atsevišķi vairs nav jāvērtē."¹¹⁷ Atbilstoši abu tiesu paustajam, autors secina, ka, atceļot tiesisku labvēlīgu administratīvo aktu 85. panta otrās daļas 1. punkta kārtībā, ja personai nerodas no tā zaudējumi, tad šīs personas tiesiskā paļāvība nav aizsardzības vērtā. Tiesiskā paļāvība 85. panta otras daļas 1. punkta nav jāvērtē, jo pieņemams, ka likumdevējs to izvērtējis jau tiesību normu pieņemot, izņemot gadījumus, kad no citas tiesību normas izriet, ka tā ir jāvērtē. Tiesas atziņa ir pretrunīga, jo ir būtiski noteikt, kāda ir tiesību norma, kas paredz administratīvā akta atcelšanu. Piemēram, ja tiesību norma nosaka iestādei rīcības brīvību akta atcelšanā, tad iestādei būs jāvērtē arī tiesiskā paļāvība atbilstoši APL 66. pantam.

Tiesa ir konstatējusi šo sabiedrības interešu aizskārumu, kura dēļ akts ir atceļams, taču APL 85. panta otrās daļas 1. punkts, attiecībā uz aktiem, kas atceļami, ja to pieļauj tiesību norma, neprasa pamatot sabiedrības intereses, kuru dēļ šis akts būtu jāatceļ. Tiesa argumentēja, ka: "situācija, kurā persona saņem pensiju par vienu un to pašu apdrošināšanas stāžu divās valstīs, ir netaisnīgs pret tām personām, kas saņem pensiju tikai vienā valstī par konkrētu apdrošināšanas stāžu. Tādējādi, tiesiskās vienlīdzības princips prasa, lai situācija tiktu atrisināta taisnīgi un nevienai personai nebūtu priekšrocības pret citām personām, ja tās atrodas salīdzināmos apstākļos.. Ierobežojums saņemt divas pensijas par vienu un to pašu stāžu (apdrošināšanas

¹¹⁶ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420383813. 3.3.punkts.

¹¹⁷ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 15.oktobra spriedums. Lietas Nr.A420509913. 17.1.punkts.

periodu) ir noteikts ar likumu un tam ir leģitīms mērķis - sociālās apdrošināšanas budžeta ilgtspējas nodrošināšana."¹¹⁸ Šāds arguments pilnībā atbilst jau līdz šim aplūkotajā tiesu praksē, saistībā ar tiesas argumentāciju par būtisku sabiedrības interešu aizskārums, ko autors arī aplūkoja savā darbā.

Savukārt, dažos gadījumos sabiedrības interešu konstatēšanu pieprasa akts, kas satur tā atcelšanas atrunu. Ja atcelšanas priekšnoteikumi atcelšanas atrunā nav paskaidroti, bet ietverta vispārēja norāde uz atcelšanas iespēju, tad ir jābūt pamatotai sabiedrības interesei, kuras dēļ administratīvais akts ir jāatceļ. Šai interesei jābūt izskaidrotai atcelšanas lēmuma pamatojumā.¹¹⁹ Autors darbā mēģina aprakstīt situācijas, kurās personas tiesiskā paļāvība būtu izvērtējama, neskatoties uz to, ka dažādu nosacījumu un atrunu dēļ, vismaz APL 85. panta otrās daļas 1. un 2. punktā tiesiskās paļāvības aizsardzību ir grūti pierādīt. Tiesu prakses materiālos netika atrasts tāds piemērs, kas ilustrētu situāciju, kurā tiktu pamatota sabiedrības interese gadījumā, ja administratīvā akta atcelšanas atruna satur vien vispārējas norādes uz atcelšanas iespēju. Šāda situācija atbilst APL 68. panta otrajai daļai: "Ja piemērojamā tiesību norma neparedz ierobežojoša nosacījuma iekļaušanu administratīvajā aktā, iestāde to var ietvert: 1) ja pati var lemt par attiecīgā administratīvā akta izdošanu vai tā saturu; 2) lai panāktu administratīvā akta atbilstību tiesību normām."¹²⁰ Šajā gadījumā jāvērtē, vai vispārēja norāde uz atcelšanas iespēju ir tas pats, kas domāts APL 68. panta otrajā daļā ar vārdiem- "tiesību norma neparedz ierobežojoša nosacījuma iekļaušanu". Tātad, ja norma neparedz ierobežojuma nosacījumu, tā ir vispārēja. No tā var secināt, ka sabiedrības interešu konstatēšana ir nepieciešama, lai panāktu administratīvā akta atbilstību tiesību normām.

Darba autors izvirza pieņēmumu, ka gadījumā, ja tiek atcelts tiesisks labvēlīgs administratīvais akts, kurš satur vispārēju norādi uz atcelšanas iespēju, un netiek pamatots ar sabiedrības interešu aizskārums, tad šāds lēmums ir prettiesisks. Sabiedrības interešu aizskārums konstatēšana, autora ieskatā, ir nepieciešama, jo norāde uz akta atcelšanu ir vispārēja, kas nozīmē, ka tā nav noteikta, konkrēta un to var iztulkot visai plaši. Gadījumā, ja šī vispārējā norāde tiek ignorēta līdz minimumam, var izveidoties situācija, kurā administratīvais akts tiek atcelts teju bez jebkāda pamatojuma, taču, kā zināms tā var darīt tikai gadījumā, ja atceļamais akts adresātam ir nelabvēlīgs un neaizskar trešo personu intereses. Šī sabiedrības interese ir ļoti

¹¹⁸ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420383813. 4.12.punkts.

¹¹⁹ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 845. lpp

¹²⁰ Administratīvā procesa likuma 68. panta otrā daļa. "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).

saistīta ar indivīda tiesisko paļāvību, piemēram, APL 85. panta otrās daļas 4. punkta izpildīšanās gadījumā kopā ar apstākļu maiņu, kumulatīvi ir jāizpildās arī būtiskam sabiedrības interešu aizskārumam. To nekonstatējot, uz personu izdotais administratīvais akts paliek spēkā. Būtībā šāda piebilde, ka gadījumā, ja administratīvā akta atcelšanas atruna satur tikai vispārēju norādi uz atcelšanas iespēju, un ir jākonstatē sabiedrības interešu aizskāruma, darbojas kā indivīda preventīvs aizsardzības mehānisms uz viņam izdotā tiesiskā, labvēlīgā administratīvā akta aizsardzību.

Piemēru autora izvirzītajam secinājumam varētu daļēji sasaistīt no jau darbā aplūkotojumiem spriedumiem. Kāzuss varētu būt šāds: dome ir piešķirusi fiziskai personai tiesību veikt saimniecisko darbību pilsētas sporta laukumā, t.i., trenēt bērnus hokejā, vasarās aizvadot fiziskos treniņus teritorijā, kurā ietilpst āra slidotava un smilšu volejbola laukumi, ar atrunu, ka gadījumā, ja administratīvā akta adresāts pienācīgā kārtā neuzturēs kārtību šajā teritorijā, ar to domājot apkārtnes sakopšanu, dome būs tiesīga atcelt šo administratīvo aktu. Šajā situācijā ir ietverta vispārēja atcelšanas norāde - "pienācīgā kārtā", un šī vispārējā norāde ir pārāk plaši saprotama, lai konstatētu atrunas pieļaujamās robežas. Adresāts varētu veikt uzliktos pienākumus pēc labākās sirdsapziņas, bet dome, norādot vien uz to, ka adresāts nepilda savus pienākumus pienācīgi, varētu atcelt šo administratīvo aktu. Akta adresātam būtu grūti oponentēt, kāpēc lēmuma atcelšana ir prettiesiska, jo šis administratīvais akts satur tikai vispārēju norādi un ir bez priekšnoteikumiem, uz kuriem, ja tādi pastāvētu un nebūtu iestājušies, indivīds varētu atsaukties. Tomēr, pastāvot nosacījumam, ka atceļot aktu jāpierāda sabiedrības interešu aizskāruma, dome būtu spiesta meklēt argumentus, kā šīs it kā nepienācīgā kārtā veiktās darbības ir skārušas sabiedrību. Nespējot rast atbilstošu pamatojumu vai neatsaucoties uz konkrētu tiesību normu, kas norāda, ka iestāde ir tiesīga atcelt administratīvo aktu, šis lēmums būtu prettiesisks,¹²¹ un adresāts varētu turpināt savu saimniecisko darbību. Tātad šim atceļošam nosacījumam ir jābūt skaidri noteiktam.

3.3. APL 85. panta otrās daļas 2. punkts

Nosacījumu iekļaušanu administratīvajā aktā regulē APL 68.pants. Vienīgais faktiski izpildāmais nosacījums ir uzdevums. Kā tiesa ir secinājusi: "Ja iestāde kā administratīvā akta nosacījumu noteikusi akta adresātam kādu pienākumu, šis nosacījums atzīstams par priekšnoteikumu tad, ja konkrētais administratīvais akts nestājas spēkā pirms attiecīgais

¹²¹Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 30.aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420687811.

pienākums ir izpildīts. Savukārt, ja attiecīgā pienākuma izpilde neietekmē akta spēkā stāšanos, šāds pienākums vērtējams kā administratīvā akta nosacījums – uzdevums."¹²² Tātad administratīvo aktu var atcelt, ja pienācīgi nav izpildīts uzdevums vai arī tas nav izpildīts noteiktajā termiņā.¹²³ Pietam, vienīgā atšķirība starp APL 85. panta otrās daļas 1. un 2. punktu ir tā, ka 2. punktā vienīgais izpildāmais nosacījums ir uzdevums, atšķirībā no 1. punkta, kas sevī ietver atcelšanas atrunu. Ņemot vērā administratīvā akta spēkā stāšanos pirms administratīvajā aktā ietvertais uzdevums vispār izpildīts, tas rada lielākus sarežģījumus iestādei atcelt šo administratīvo aktu. Autors, pamatojoties uz APL komentāros izteikto viedokli, saskata situācijas, kurās atbilstoši šim punktam adresāta tiesiskās paļāvības aizsardzība būtu vērtējama: 1) likums neparedz adresāta vainu uzdevuma neizpildīšanā, nozīme ir vienīgi sabiedrības interesēm, lai uzdevums būtu izpildīts; 2) nesamērīguma aizlieguma princips nepieļauj administratīvā akta atcelšanu gadījumā, kad nav izpildīts mazsvarīgs uzdevums. 3) Uzdevuma neizpilde, ja adresāts pie tā nav vainīgs, vērtējama kā viens no lietderības apsvērumiem. 4) Uzdevuma neizpildīšanas dēļ administratīvo aktu var atcelt tad, ja uzdevums ir tik būtiska administratīvā akta sastāvdaļa, ka bez tā administratīvais akts vispār nebūtu izdots.¹²⁴

Pirmais un trešais gadījums būtībā pārklājās, jo sabiedrības interešu ievērošana, atceļot adresātam labvēlīgu administratīvo aktu, ir tas pats, kas veikt lietderības apsvērumus. "Apsverot administratīvā akta izdošanas vai tā satura lietderību, iestādei jālemj arī par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu leģitīmo mērķi; par administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai; par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot personas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu aizskārumu un ņemot vērā, ka personas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums."¹²⁵ Šī sabiedrības interešu izvērtēšana ir līdzīga jau darbā iepriekš aplūkotojām situācijām. Gadījumā, ja iestāde nespēj pamatot atceļošā akta lietderību un nepieciešamību, lai sasniegtu leģitīmo mērķi (sabiedrības intereses), adresātam izdots akts paliks spēkā.

Otrais un ceturtais gadījums, par situācijām, kurās netiek pieļauta administratīvā akta atcelšana, jo nav izpildīts mazsvarīgs uzdevums savā ziņā ir līdzīgs APL 85. panta otrās daļas 1.

¹²² Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 27. decembra spriedums lietā SKA-253/2007.

¹²³ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 846. lpp

¹²⁴ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 846. lpp

¹²⁵ Jūrmalas pilsētas domes 2013.gada 25.jūlija lēmums Nr. 436. Pieejams: <http://www.jp.gov.lv/docs/j13/1/pdf/j130436.pdf> (aplūkots 2015.gada 5.maijā)

punktā ietvertajai vispārējai norādei par akta atcelšanu. Nav tāda skaidrojuma, kas norādītu, kāds ir mazsvarīgs uzdevums un ar ko tas atšķiras no būtiska uzdevuma. Kā vienīgais kritērijs, lai konstatētu administratīvā akta atcelšanu vai palikšanu spēkā ir norādīts APL komentāros. Uzdevuma neizpildīšanas dēļ administratīvo aktu var atcelt tad, ja uzdevums ir tik būtiska administratīvā akta sastāvdaļa, ka bez tā administratīvais akts vispār nebūtu izdots.¹²⁶ Jau iepriekš darbā, līdzīgi autors apskatīja, kā izpaužas vispārēja norāde uz administratīvā akta atcelšanas iespēju. Abiem šiem nosacījumiem ir kopīgs tas, ka atceļot aktu, iestādei ir nepieciešams atcelšanas pamatojums. Attiecībā uz vispārējo norādi, pamatojumam bija jāsatursabiedrības interešu aizskārumu, savukārt šajā gadījumā, ir jākonstatē, vai administratīvajā aktā ietvertais uzdevums ir tik būtiska akta sastāvdaļa, bez kuras šis akts vispār nebūtu izdots.

APL komentāros ir izvirzīts jautājums par to, vai par administratīvā akta atcelšanas pamatu var būt tāds nosacījums, kas nav tiesisks, bet nav arī apstrīdēts pēc administratīvā akta izdošanas.¹²⁷ Pirmkārt, prettiesisks ir tikai pats nosacījums- uzdevums. Tātad administratīvais akts ir prettiesisks daļā, kura satur uzdevumu. "Uzdevumu neizpildīšanas dēļ administratīvo aktu var atcelt tad, ja uzdevums ir tik būtiska administratīvā akta sastāvdaļa, ka bez tā administratīvais akts vispār nebūtu izdots."¹²⁸ Arī šajā gadījumā būtu vērtējama uzdevuma loma administratīvajā aktā. Būtībā ir jāveic līdzīgas darbības, kā gadījumā, ja administratīvais akts tiek atcelts dēļ uzdevuma neizpildes. 1) vērtē šī nosacījuma nozīmīgumu administratīvajā aktā; 2) atkarībā no tā, vai šis uzdevums ir būtisks vai mazāk nozīmīgs, atceļ vai atstāj spēkā administratīvo aktu. Autora ieskatā, līdzīgi kā tika aplūkots jau 3.2. apakšnodaļā, tad administratīvais akts ir atceļams un tiesiskā palāvēība nav aizsardzības vērtā, ja personai no tā nav radušies zaudējumi. Tātad, par administratīvā akta atcelšanas pamatu var būt tāds nosacījums(uzdevums), kas pēc izvērtēšanas tiek atzīts par būtisku administratīvā akta sastāvdaļu. Gadījumā, ja prettiesiskais atcelšanas pamats ir mazāk nozīmīgs nosacījums, to atcelt drīkst tikai tad, ja personai no tā nerodas zaudējumi.

¹²⁶ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 846. lpp

¹²⁷ Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 846,847. lpp

¹²⁸ Turpat. 846.lpp

SECINĀJUMI

1. Individīda tiesiskā palāvība nav aizsargājama gadījumos, kad akta adresāts ar savu rīcību apzināti mainījis lietas faktiskos apstākļus, kā arī situācijās, kurās apstākļu maiņu persona varēja un vajadzēja paredzēt.
2. Nav vienota secinājuma, vai, konstatējot būtisku sabiedrības interešu aizskārumu, ir konstatējamas arī valsts intereses. Autors secina, ka valsts intereses ietilpst sabiedrības interesēs, un šie jēdzieni nav izdalāmi atsevišķi. Valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs un valsts pārvaldei, atsevišķai iestādei vai amatpersonai nav savu interešu.
3. APL 85. panta otrās daļas 3. punktā, neskatoties uz to, ka tas normas tekstā nav ietverts, arī ir jākonstatē sabiedrības interešu aizskāruma. Atšķirība ir tāda, ka 4. punktā šim sabiedrības interešu aizskārumam ir jābūt būtiskam. Šo būtisko aizskārumu var pamatot gan konstatējot un argumentēti pamatojot aizskārumu, gan atsaucoties uz tiesību normām, kur tas regulēts.
4. Ja iestāde nespēj pierādīt būtisku sabiedrības interešu aizskārumu, atceļot administratīvo aktu APL 85. panta otrās daļas 4.punkta kārtībā, pastāv iespēja apiet šo pierādīšanas nastu, piemērojot šī paša panta otrās daļas 3.punktu, bet ievērojot tajā noteiktos termiņus.
5. Attiecībā uz trīs mēnešu atcelšanas termiņu, kas noteikts APL 85. panta otrās daļas 3. punktā, persona ir ieinteresēta pierādīt, ka iestāde šos faktus ir zinājusi un atzinusi par kļūdainiem, jo tādējādi pastāv iespēja, ka iestāde var nokavēt šo termiņu un administratīvais akts paliks spēkā. Šajā situācijā ļoti būtiska ir pierādīšanas nasta, kas atkarībā no situācijas gulstas vai nu uz iestādi, vai individuū uz kuru tika izdots labvēlīgais akts.
6. Atbilstoši APL 46. panta pirmajai daļai atjaunot termiņu, drīkst lūgt tikai procesa dalībnieks, pietam to lūdz tieši iestādei. APL 85. panta otrās daļas 3. punktā noteiktais triju mēnešu termiņš nav atjaunojams, jo kā pantā norādīts, esošais trīs mēnešu termiņš attiecas uz iestādi, kurai ir tiesības atcelt administratīvo aktu šajā termiņā, no brīža, kad uzzināja par tā atcelšanas iespēju.
7. APL 85. panta otrās daļas 3.punkts iestādei dod lielāku rīcības brīvību, nekā 4.punkts, jo nav jākonstatē būtisks sabiedrības interešu aizskāruma, tieši tapēc trešajā punktā ir noteikts atcelšanas termiņš, kas zināmā mērā aizsargā labvēlīgā akta adresāta tiesisko palāvību.
8. Atļaujas izsniegšana vēl nenozīmē saimnieciskās darbības uzsākšanu. Atļauja nozīme tikai to, ka drīkst veikt norādītās darbības, bet tas neapliecina, ka šīs darbības jau būtu veiktas. Var teikt, ka saistībā ar nākotnē nepārprotami gaidāmiem zaudējumiem, svarīgi ir nošķirt

gadījumus, kad darbība vēl nav uzsākta un kad tā jau ir procesā vai noslēgusies. Gadījumā, ja darbība vēl nav veikta, nevar prasīt zaudējumu atlīdzību, jo varēja lūgt arī atcelt šo atļauju.

9. APL 85. panta pirmā daļa būtu papildināma ar vēl vienu atrunu, "nelabvēlīgu tiesisku administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī, ja vien tas nav kļuvis labvēlīgs kādai trešajai personai", tādējādi, aiztaupot tiesas atsaukšanos uz judikatūru, par trešo personu interešu aizsardzību un norādēm par procesa pāreju uz šī paša panta otro daļu par tiesiska administratīvā akta atcelšanu.
10. Nav noteiktu kritēriju, kāds ir pietiekams laika periods, lai personas tiesiskā paļāvība būtu vērā ņemama, lai tiktu respektēts tās pastāvīgums un, kā tiek noteikta administratīvā akta adresāta tiesiskās paļāvības pakāpe zaudējumu atlīdzināšanā.
11. Ja likumdevējs tiesību normā ir paredzējis administratīvā akta atcelšanu attiecīgos gadījumos, tad prezumējams, ka tiesisko paļāvību tas izvērtējis jau laikā, kad pieņemta tiesību norma. Šādos gadījumos tiesību piemērotājam tā atsevišķi vairs nav jāvērtē. Taču, ja tiesību norma, kura paredz administratīvā akta atcelšanu satur rīcības brīvību, iestādei tiesiskā paļāvība būs jāvērtē, neņemot vērā prezumēto, ka likumdevējs tiesisko paļāvību izvērtējis normu pieņemot.
12. Ja administratīvā akta atcelšanas atruna satur tikai vispārēju norādi uz atcelšanas iespēju, un ir jākonstatē sabiedrības interešu aizskārums, tad šāds nosacījums darbojas kā indivīda preventīvs aizsardzības mehānisms uz viņam izdotā tiesiskā, labvēlīgā administratīvā akta aizsardzību. Administratīvais akts, kas satur vispārēju norādi uz atcelšanas iespēju un netiek pamatots ar sabiedrības interešu aizskārumu, ir uzskatāms par prettiesisku.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra:

1. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013.
2. Francs Jozefs Paine. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
3. Ivo Alehno, Arnis Buka, Jānis Butkevičs, Kristīne Jankovska, Laine Škoba, Ievads ES tiesībās, tiesu prakse un komentāri, otrais papildinātais izdevums, Tiesu Namu aģentūra 2004.
4. European Union Law, fourth edition, Oxford University press.
5. Josephine Steiner un Lorna Woods, EU Law, 10th edition, Oxford; New York: Oxford University Press, 2009.
6. Juha Raitio. The principle of legal certainty in EC law. Kluwer Academic publishers, 2003.
7. Maria Luisa Fernandez Esteban, The rule of law in the European Constitution, Hague Kluwer Law International, 1999.
8. Paul P. Craig, EU Administrative law, Academy of European Law European University institute, Oxford University press, 2006.
9. Paul P. Craig, Administrative Law, fifth edition, Thomson Sweet&Maxvell, 2003.
10. Rene Seerden, Administrative law of the European Union its member states and the United States, a comparative analysis, second edition, Antwerpen: Intersentia; Metro, 2007.
11. Takis Tridimas, The general principles of EU law, second edition, Oxford EC law library, 2007
12. T.C. Hartley, The foundations of european community law, fourth edition, Oxford University press, 1998.
13. Xavier Groussot, General Principles of Community Law, Europa Law Publishing, Groningen 2006.

Juridiskās prakses materiāli:

14. EST (bij. Kopienu) 1996. gada 15. februāra spriedums lietā: Duff and Others v Minister for agriculture, C-63/93.
15. EST (bij. Kopienu) 1981. gada 12. novembra spriedums apvienotajās lietās:
Amministrazione delle finanze dello Stato v Srl Meridionale Industria Salumi and others;
Ditta Italo Orlandi & Figlio and Ditta Vincenzo Divella v Amministrazione delle finanze dello Stato. C- 212-217/80.
16. EST (bij. Kopienu) 1988. gada 21. jūnija spriedums lietā: Commission of the European Communities v Italian Republic, C-257/86.
17. EST 2014. gada 1. jūlija spriedums lietā Ålands vindkraft AB v Energimyndigheten. C-573/12.
18. EST(bij. Kopienu) 2004. gada, 13. janvāra spriedums lietā: Kuhne&Heitz NV v Productschap voor Pluimvee en Eieren, C-453/00.
19. EST (bij. Kopienu), 1988. gada, 28. aprīļa spriedums lietā: Mulder v. Minister van Landbouw en Visserij, C-120/86.
20. EST 2015. gada 12. februāra spriedums lietā: European Parliament v Council of the European Union. C-48/14.
21. EST (bij. Kopienu) 2003. gada, 30. septembra spriedums lietā: Gerhard Köbler v Republik Österreich. C-224/01.
22. EST (bij. Kopienu) 2000. gada 6. jūlija spriedums lietā: Agricola Tabacchi Bonavicina Snc di Mercati Federica (ATB) and Others, Case C-402/98.
23. EST (bij. Kopienu) 1993. gada, 1. aprīļa spriedums lietā: Diversint SA v Administration Principal de Aduanos e Impuestos Especiales de la Junqueros, Case C-260/91.
24. EST (bij. Kopienu) 1982. gada, 30. septembra spriedums lietā: Amylum v Council, C-108/81.
25. EST pirmās instances 2000. gada 29. jūnija spriedums lietā: Medici Grimm v Council T-7/99.
26. EST (bij. Kopienu) 2011. gada, 17. marta spriedums lietā: AJD Tuna Ltd v Direttur tal-Agricoltura u s-Sajd un Avukat Generali. C-221/09.
27. EST (bij. Kopienu) 1976. gada, 15. jūnija spriedums lietā: CNTA v. Commission, C-74/74.

28. EST (bij. Kopienu) 2004. gada, 15. jūlija spriedums apvienotajās lietās: Di Lenardo Adriano Srl, Dilexport Srl, C-37/02;C-38/02.
29. EST (bij. Kopienu) 1961. gada, 22. marta spriedums apvienotajās lietās: SNUPAT v High Authority of the European Coal and Steel Community, C-42/59; C-49/59.
30. EST (bij. Kopienu) 1957. gada 12. jūlija spriedums apvienotajās lietās: Algeria v Common Assembly, C-7/56; C-3-7/57.
31. EST(bij. Kopienu) 2007. gada, 21. jūnija spriedums lietā: Stichting ROM-projecten v Staatssecretaris van Economische Zaken, C-158/06.
32. Latvijas Republikas Satversmes Tiesas 2010. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr. 2010-02-01.
33. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 17. maija spriedums lietā SKA-214/2011
34. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2008. gada, 25. februāra spriedums SKA- 36/2008.
35. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 21. septembra spriedums SKA-367/2007.
36. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 26. septembra spriedums lietā SKA-375/2012.
37. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā SKA- 227/2010
38. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 8.novembra spriedums lietā SKA-431/2007.
39. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2005. gada 15. marta spriedums SKA- 55.
40. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 3.marta spriedums lietā SKA-34/2007
41. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 24. novembra spriedums lietā SKA-708/2011.
42. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, 2007.gada 14. jūnija spriedums SKA- 241/2007.
43. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 12.aprīļa spriedums lietā SKA-93.

44. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 27. decembra spriedums lietā SKA-253/2007.
45. Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 16.aprīļa spriedums. Lietas Nr. A42599508.
46. Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 30. aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420687811.
47. Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.decembra spriedums. Lietas Nr. A420506212.
48. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 2.septembra spriedums. Lietas Nr. A420411013.
49. Administratīvās rajona tiesas 2009. gada 26. februāra spriedums. Lieta Nr.A42557407.
50. Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 23.augusta spriedums. Lietas Nr.A420766810.
51. Administratīvās rajona tiesas 2012. gada 25. maija spriedums. Lietas Nr.A420341812.
52. Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 12. novembra spriedums. Lietas Nr.A420530312.
53. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 6.janvāra spriedums. Lietas Nr.A420387913.
54. Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 9.aprīļa spriedums. Lietas Nr.A420383813.
55. Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 19. maija spriedums. Lietas Nr.A42487207.
56. Administratīvās rajona tiesas 2014. gada 15. oktobra spriedums. Lietas Nr. A420509913.

Normatīvie akti:

57. Administratīvā procesa likums "Latvijas Vēstnesis", Nr.164 (2551).
58. Azartspēļu un izložu likums. "Latvijas Vēstnesis", Nr.195 (3353).
59. Valsts pārvaldes iekārtas likums. "Latvijas Vēstnesis", Nr.94 (2669).

Periodika:

60. Briede J. Par tiesisko paļāvību administratīvajā procesā // Jurista Vārds, 11.05.2000, Nr.19 (172)
61. Marina Borkoveca. Procesuālie termiņi administratīvajā procesā// Jurista Vārds, 08.08.2006, Nr.31 (434).

Citi avoti:

62. Jūrmalas pilsētas domes 2013.gada 25.jūlija lēmums Nr. 436. Pieejams:
<http://www.jp.d.gov.lv/docs/j13/1/pdf/j130436.pdf> (aplūkots 2015.gada 5.maijā)

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs „Tiesiska administratīvā akta atcelšana” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītājs: Dr.iur Edvīns Danovskis _____ (____ . ____ . 2015)

Recenzents:

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā ____ . ____ . 2015

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____ . ____ . 2015, prot.Nr. ____ .

Komisijas sekretāre: _____